

בית המשפט העליון

רע"ב 8018/19

רע"ב 7723/19

לפני :
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט א' שטיין

המבקש ברע"ב 8018/19 : פלוני

המבקש ברע"ב 7723/19 : דב לפידות

נ ג ד

המשיבים ברע"ב 8018/19 1. בית המשפט המחוזי מרכז-לוד
וברע"ב 7723/19 2. היועץ המשפטי לממשלה

בקשות רשות ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים מיום 10.10.2019 בעת"א 69324-07-19 שניתן על-ידי כבוד השופטים: ד' מרשק-מרום; ז' בוסתן וז' בורנשטיין; ועל פסק הדין מיום 4.11.2019 בעת"א 71270-07-19 שניתן על-ידי כבוד השופטות: ד' מרשק-מרום; ז' בוסתן וח' קיציס

תאריך הישיבה : ח' בחשון התשפ"א (26.10.2020)

בשם המבקש ברע"ב : עו"ד עינת גייר; עו"ד רעות קורוליק
8018/19 :

בשם המבקש ברע"ב : עו"ד חגית לרנאו; עו"ד ניצן ביילין; עו"ד ענת יערי
7723/19 :

בשם המשיב 2 ברע"ב : עו"ד מוריה פרימן
8018/19 וברע"ב 7723/19 :

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

במוקד שתי הבקשות שלפנינו, ניצבת שאלת שחרורם על-תנאי של אסירים הנושאים עונשי מאסר בגין עבירות-מין שביצעו, ואשר נשקפת מהם מסוכנות.

רע"ב 8018/19

1. המבקש, פלוני, מרצה עונש מאסר של 9.5 שנים, בגין הרשעתו בביצוע עבירות מין רבות בשלוש אחיותיה של זוגתו דאז. שני-שליש מתקופת מאסרו, חל ביום 14.4.2018; שחרורו המלא עתיד לחול ביום 14.6.2021. בהתקרב מועד תום ריצוי שני-השליש, הגיש פלוני בקשה לשחרור מוקדם. בקשתו נדונה בוועדת השחרורים בהסתמך על חוות דעת מקצועיות שהוגשו מאת המרכז לבריאות הנפש (להלן: מב"ן), מאת ועדת שחרור עברייני-מין (להלן: שע"מ), ומאת הוועדה המחוזית לגילוי עריות. בהערכת מסוכנות עדכנית מאת מב"ן, נבחנו בפירוט מאפייני אישיותו, פגיעותיו, והטיפול הייעודי שעבר בבית הסוהר. לבסוף, הוערכה מסוכנותו המינית של פלוני כבינונית-גבוהה. בהתייחס לטיפול שעבר בבית הסוהר צוין, כי "במהלך מאסרו השתתף בטיפול ייעודי לעברייני מין ונראה כי נתרם ממנו, אך עדיין זקוק להמשך טיפול ושימור התכנים הקיימים ולהערכת מוקדם מדי לבחון האם קיים שינוי מהותי בתפיסותיו ובהתנהגותו, אותם יש לבחון לאורך זמן בקהילה עם התמודדותו עם מצבי סיכון שונים ומגוונים". בעקבות המלצת שע"מ, בדק מרכז יום 'מעגלים' את התאמתו של פלוני לתכניות הטיפול במרכז. 'מעגלים' התרשם, כי פלוני "יוכל להפיק תועלת מהתכנית הטיפולית של שלב א', המתקיימת 5 ימים בשבוע [...] זאת בשילוב תכנית מוגנות מותאמת ומוקפדת". תכניתו המוצעת של 'מעגלים', נבחנה על-ידי הוועדה המחוזית לגילוי עריות, וזו המליצה בתחילה שלא להקדים את שחרורו. ברם, בחלוף כ-8 חודשים, עדכנה הוועדה את המלצתה, וסברה שנכון לאמץ את התכנית שהוכנה על-ידי 'מעגלים', ולשחרר את פלוני. צוין, כי לאחר התלבטויות סברה הוועדה, כי הוא "זקוק למסגרת המשך בה יוכל להעמיק את ההליך הטיפולי אותו החל בין כותלי בית הסוהר ולשמר את התכנים שנרכשו".

2. ועדת השחרורים לא קיבלה את המלצת ועדת גילוי עריות, וקבעה שאין לשחרר את פלוני שחרור על-תנאי. בנימוקה, ציינה הוועדה, את חומרת העבירות שביצע, את מסוכנותו, ואת אישיותו המניפולטיבית. הוועדה תהתה, כיצד על רקע "העובדות 'השליליות'" שתוארו בחוות הדעת המקצועיות הומלץ על שחרורו על-תנאי. הוועדה הוסיפה, כי על-פי הפסיקה "תכנית שיקומית יכולה להוות בסיס מתאים להחלטה לשחרור מוקדם, אך בנסיבות המיוחדות של מקרה זה נראה לנו לנכון לדחות אפשרות זו, על אחת כמה וכמה על רקע המצע העובדתי נשוא עמדת הקורבנות". לבסוף הוסיפה הוועדה לחובתו של פלוני, כי עד אותו מועד שילם רק חלק קטן מן הפיצוי הכספי שבתשלומו חויב בגזר הדין.

3. על החלטת הוועדה, הגיש פלוני עתירה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים (השופטות ד' מרשק מרום, ד' בוטתן וח' קיציס), ובפסק

הדין מושא בקשה זו – נדחתה העתירה. בית המשפט קבע, כי המסוכנות הנשקפת מפלוני, כאמור, ברמה בינונית-גבוהה – מובהקת. הודגש, כי על-פי המתווה שנקבע בסעיף 12(ב) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001 (להלן: החוק), בנסיבות שבהן מסוכנותו של אסיר מובהקת, החלטה על שחרורו על-תנאי – "חייבת להתבסס על 'טעמים מיוחדים שירשמו', הוועדה נדרשת לקבוע מנגנונים שיבטיחו את העדר מסוכנותו של האסיר, וככלל יש להניח שמקרים כאלה יהיו נדירים". בית המשפט דחה את טענת ב"כ של פלוני, לפיה המלצת ועדת גילוי עריות, יכולה לשמש כ-'טעמים מיוחדים' להצדקת שחרורו של אסיר שמסוכנותו מובהקת. בפסק הדין הובהר, כי הגם שפלוני עבר טיפול יעודי בבית הסוהר, "עדיין קיימים עיוותי חשיבה וככל הנראה העבירות בוצעו על רקע מאפייני אישיותו של [פלוני], אם כי לא ניתן לשלול משיכה מינית הבופילית". כמו כן, ציין בית המשפט כי חלק מתובנותיו של פלוני הן מן השפה ולחוץ. בית המשפט הפנה לדוח הבדיקה של מרכז 'מעגלים', שבו נכתב כי פלוני הסתיר ממטפלו את העובדה שבהיותו כבן 12, פגע מינית במשך תקופה ארוכה בקרובת משפחתו. בנסיבות הללו, קבע בית המשפט, כי החלטת ועדת השחרורים לסטות מהמלצת ועדת גילוי עריות, היתה סבירה. כך בייחוד, שעה שקיים פער בין ההמלצה הראשונית שלא לשחררו, לבין ההמלצה המאוחרת – לשחררו שחרור מוקדם.

4. אשר לפרשנות סעיף 12(ב) לחוק, הבהיר בית המשפט שהוראותיו ברורות וחד-משמעיות, "ולפיהן על האסיר להוכיח כי אינו מסוכן לציבור, זאת ותו לא; בוודאי שאין לערוך ניסויים בתקווה שהסיכונים הקיימים יופחתו לאחר שחרורו. 'ניהול סיכונים' כמו 'נטילת סיכונים', חוטאים לציבור שעליו יש להגן". בית המשפט הוסיף, כי בעניין דנן אין מקום 'לניהול סיכונים', גם על רקע התרשמותם של גורמי הטיפול בשב"ס ובקהילה. עוד צוין, בהסתמך על עמדתן של נפגעות העבירה, כי שחרורו המוקדם של פלוני, יסב להן נזק נוסף ומיותר "ואין ליתן לכך יד". לסיכום קבע בית המשפט, כי שחרורו של פלוני לתכנית בקהילה, מעמיד את הציבור בסיכון מוחשי, ואין לאפשר אותו.

רע"ב 7723/19

5. המבקש, לפידות, ביצע עבירות מין חמורות ועבירות אלימות, בקטין שלמד בפנימייה שבה הדריך, ונגזרו עליו 10 שנות מאסר. מועד שחרורו המלא יחול ביום 1.1.2022; ומועד שני שליש מתקופת מאסרו, חל ביום 7.4.2018. לאורך מאסרו, קיים לפידות קשר מעקבי עם עו"ס, השתתף בקבוצות טיפוליות לעברייני-מין, שהה 8 חודשים במחלקה לעברייני-מין, ושולב בקבוצה יעודית במב"ן. סמוך לאחר שחלף מועד שני-שליש מתקופת מאסרו, הוגשה הערכת מסוכנות עדכנית מאת מב"ן, שבמסגרתה תואר בהרחבה ההליך הטיפולי שעבר לפידות בבית הסוהר, והתקדמותו במהלכו: "לוקח אחריות על ביצוע עבירות המין, במהלך מאסרו השתתף בטיפול ייעודי לעברייני מין במב"ן

והרושם כי יודע לציין את מרכיבי מעגל התקיפה ואת מצבי הסיכון וכי שינה דפוסי חשיבה והתנהגות גם למול משפחתו ובאגף. משפחתו היתה מעורבת במהלך הטיפול ומהווה גורם משמעותי ותומך". לבסוף קבעה מערכת המסוכנות כי מסוכנותו של לפידות פחתה מאז שהחל בטיפול, והיא מוערכת כעת כבינונית-גבוהה. נוכח ההפחתה ברמת מסוכנותו, ובשל הערכתה כי הוא מסוגל להפיק תועלת מטיפול, המליצה ועדת שע"מ לבחון אפשרות לשלב את לפידות בטיפול במרכז לטיפול יום 'מעגלים'. לאחר ראיון ב'מעגלים', הסכימו הקרימינולוגיות שראינו אותו, לקבלו לניסיון טיפולי בשלב א' של הטיפול. בדוח סיכום הראיון, התייחסו הקרימינולוגיות לאישיותו המורכבת ('קווי אישיות נרקסיסטיים בולטים'), לנטייתו המיניות (משיכה מינית הבופילית-הומוסקסואלית שכלל הנראה הוכחה במשך שנים), לפגיעות שחוזה בצעירותו, ולמעטפת המשפחתית התומכת. אשר לתהליך הטיפול שעבר לפידות צוין, כי על-אף אישיותו המורכבת, נראה "שהוא נתרם מן הטיפול והתקדם בהבנת המניעים הרגשיים, המיניים והתוקפניים שהובילוהו לפגיעות שביצע". מרכז 'מעגלים' התנה את השתתפותו של לפידות בטיפול, בעמידתו בתכנית מוגנות שהוכנה עבורו, וכללה: 'מעצר בית' מלא (פרט לשעות הטיפול), איסור על שהייה בנוכחות קטינים, אלא אם ילווה באדם המודע למעשיו, הסכמה לבדיקה פסיכיאטרית במידת הצורך, ועוד.

6. עניינו של לפידות הובא לפתחה של ועדת השחרורים, אשר הוטרדה ממידת מסוכנותו, לאחר תקופת מאסר ממושכת (7 שנות מאסר). במענה לכך, נכתב בנייר עמדה מאת מב"ן, כי "מסוכנותו המינית של עבריו מין עשויה להיות מושפעת מטיפול ייעודי שהסתיים בהצלחה, אולם באופן מוגבל בלבד, זאת מאחר שהשינויים טרם נבחנו במצבי סיכון מגוונים ולאורך זמן – מעצם עובדת שהותו של הנבדק במסגרת סגורה ומגבילה". בסיכומו של דבר המליצה מערכת המסוכנות כך: "לאור האמור, ולאור ההתרשמות החיובית ממנו בטיפול, אני רואה חשיבות רבה לאפשר לו להמשיך את הרצף הטיפולי גם במסגרת הקהילה ותחת צו פיקוח ומעקב". דיון נוסף התקיים בעניינו של לפידות בוועדת השחרורים, ולאחר שנשמעו עמדות הצדדים מזה ומזה, הכריעה הוועדה כי נכון יהיה לשחררו. בנימוקי הוועדה צוין, כי לפידות מיצה את הסל הטיפולי במסגרת שב"ס, והמשך כליאתו ללא תכלית טיפולית, אינו משרת "אינטרס ציבורי כלשהו". הוועדה הוסיפה, כי שחרורו של לפידות, "באמצעות גורם מתווך, מפקח, מטפל ומדריך יבטיח בצורה המיטבית שהאסיר יימצא במסגרת שבה יובטח שלום הציבור בצורה מיטבית ובוודאי בצורה נכונה יותר מאשר שחרורו בלא כל האמור לעיל". הוועדה הדגישה, שרמת מסוכנותו של לפידות פחתה במידה שמבטיחה את שלום הציבור. יחד עם זאת, קבעה הוועדה שהיא רואה להוסיף לתכנית השיקומית, פיקוח אלקטרוני, לתקופה של שנה ממועד שחרורו. דא עקא, בשל תקלות טכניות, לא התאפשר לממש תנאי זה; ובדיון נוסף שהתקיים לפני הוועדה נקבע, כי יבוטלו תנאי הפיקוח, ובמקומם תופקד ערבות כספית בסך של 25,000 ₪.

7. על החלטת הוועדה הגיש היועץ המשפטי לממשלה, עתירה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד, בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים (השופטים ד' מרשק מרום, ד' בוסתן וש' בורנשטיין), ובתום הדיון – התקבלה העתירה. בית המשפט הפנה לסעיף 12(ב) לחוק, המלמד כי בהחלטה על שחרורו המוקדם של עבריין-מין, נתונה הבכורה לשיקול המסוכנות. על-פי הסעיף, שחרורו המוקדם של עבריין-מין בעל מסוכנות מובהקת, יעשה רק 'מטעמים מיוחדים' שיירשמו. בעניין דנן, קבע בית המשפט, כי לא נמצאו בהחלטת הוועדה 'טעמים מיוחדים' והמדובר בחסר מהותי, כשלפידות ממילא לא עמד בנטל הכבד המוטל עליו. בית המשפט לעניינים מנהליים דחה בהקשר זה את טענות ב"כ של לפידות, שלפיהן מסמך ההבהרה של מב"ן, כמו גם הערכות גורמי הטיפול הנוספים, מהווים 'טעמים מיוחדים' המצדיקים את שחרורו על-תנאי של לפידות.

8. בית המשפט לעניינים מנהליים הוסיף, כי אינו מקבל את קביעת הוועדה, לפיה יש צורך ב'ניהול סיכונים'. קביעה מעין זו אינה עולה בקנה אחד עם הוראת סעיף 12(ב) לחוק, והיא 'חוטאת' לציבור שעליו יש להגן. בייחוד אמורים הדברים, כשבאסיר שביצע עבירות-מין חמורות הכוללות היבטים של אלימות וסדיזם עסקינן, אסיר עם נתונים אישיים מגבירי סיכון. "לא יעלה על הדעת לבסס שחרורו של אסיר בנתונים אלו תוך העמדת הציבור בסיכון ממשי לתכנית שיקום בקהילה ולתקופת ניסיון. אנו קובעים, שבנתוניו של לפידות, כל תוצאה אחרת איננה סבירה, בהיותה נוגדת את השכל הישר, את החוק ואת הפסיקה". בית המשפט הוסיף, כי הוועדה לא נתנה דעתה על עמדתו של נפגע העבירה. נוכח כל האמור, קבע בית המשפט, כי החלטת ועדת השחרורים, "אינה סבירה ומחייבת התערבות שיפוטית".

מכאן הבקשות שלפנינו.

9. במוקד הבקשות נטען, כי פסקי הדין של בית המשפט לעניינים מנהליים, סותמים את הגולל על האפשרות לשחרר אסירים השפוטים לעונשי מאסר בגין עבירות-מין שביצעו, ואשר נמצאו מתאימים לטיפול יעודי במב"ן. תוצאה זו, כך נטען, פוגעת באינטרס הציבורי הגלום בשיקומם של עבריין-מין. בנוסף טוענים המבקשים, כי פסקי-הדין אינם עולים בקנה אחד עם פסק הדין ברע"ב 4008/15 מדינת ישראל נ' ברברמן (16.11.2016) (להלן: עניין ברברמן). באותו עניין, אומצו מסקנות צוות רב-מקצועי, שלפיהן עבריין-מין שמסוכנותם הוערכה כגבוהה, יחלו בהליך הטיפולי בבית הסוהר, 5 שנים קודם מועד שחרורם המלא. כך יוכלו אסירים אלו לסיים את ההליך הטיפולי בבית הסוהר, עוד קודם שיגיע מועד השחרור המוקדם. לטענת המבקשים, בבסיס החלטת

הצוות הרב-מקצועי, עמדה התפיסה שנכון יהיה לשלב בין הליך טיפולי בבית הסוהר, לבין הליך טיפולי בקהילה. לדבריהם, "ללא טיפול מפקח בשלב היציאה מכליאה לקהילה, עלולות לרדת לטמיון התשומות הטיפוליות המושקעות במהלך המאסר". מהמלצת הצוות הרב-מקצועי למדים המבקשים, כי יש מקום לשחרור מוקדם של עברייני-מין אשר מסוכנותו הוערכה תחילה כגבוהה, אם עבר טיפול אינטנסיבי במהלך מאסרו, וגילה נכונות להמשיך בטיפול גם לאחריו. שחרורו על-תנאי יתאפשר, גם בנסיבות שבהן מסוכנותו מוסיפה להיות ברמה בינונית, ואף למעלה מכך. המבקשים טוענים, כי לפי עמדת גורמי המקצוע, לתוכניות השיקום המונע ישנה השפעה רבה על הרצידיביזם המיני, "כך ששיעור המועדות של אסירים שהשתחררו בשחרור מוקדם תחת טיפול ופיקוח הוא נמוך באופן מובהק מאסירים ששחררו בשחרור מלא".

10. המבקשים מוסיפים, כי ההליך הטיפולי בבית הסוהר אינו יכול להפחית באופן משמעותי את מסוכנותו המינית של האסיר, שכן קיים קושי לבחון את הצלחת הטיפול בתנאי כליאה, שבהם האסיר אינו חשוף לאנשים. בנסיבות אלו, תופחת מסוכנותו של אסיר לכל היותר ברמה אחת, או במחציתה, אך לא יותר מכך. ועדת המומחים, לפי האמור בעניין ברברמן, התייחסה לאסירים אשר מסוכנותם הוערכה בתחילה ברמה גבוהה, וחרף העובדה שמסוכנותם עשויה כאמור לרדת בחצי רמה, עד רמה אחת, נקבע כי יש לאפשר לאותם אסירים לסיים את ההליך הטיפולי קודם שיגיע מועד שחרורם המוקדם. יוצא אפוא, שעל-פי פסק הדין בעניין ברברמן, מסוכנות ברמה בינונית, או ברמה בינונית-גבוהה, אינה חוסמת את הדרך בפני שחרור מוקדם, לצורך המשך טיפול בקהילה.

11. אשר לפרשנותו של סעיף 12(ב) לחוק טוענים המבקשים, כי מטרתו היא לאפשר 'ניהול סיכונים', אף כאשר מדובר באסיר שמסוכנותו מובהקת. בדיוק משום כך נקבע בסעיף, כי הוועדה רשאית לשחרר אסיר שנשקפת ממנו מסוכנות כלשהי, "אם סברה מטעמים מיוחדים שיירשמו כי ניתן לשחררו בלא שייגרם בכך סיכון לציבור". אפשרות זו מלמדת על כך, שהמחוקק ביקש מחד גיסא, להבטיח את שלום הציבור; ומאידך גיסא, לאפשר לעברייני-מין להשתלב באופן הדרגתי בקהילה עם שחרורם. המבקשים מציינים, כי אין פירוט מה נכלל באותם 'טעמים מיוחדים', "אך מטבע הדברים, ברי כי החלטה בשאלה זו מתבססת על כלל המידע המונח בפני ועדת השחרורים [...] שלל חוות הדעת בעניינו של האסיר, לרבות דוח גורמי בית הסוהר, דוח עו"ס, הערכת מב"ן, חו"ד ועדת אלמ"ב, ועדת גילוי עריות, תכניות שיקום, חוות דעת פרטיות ועוד".

12. אשר לנסיבותיהם הפרטניות של המבקשים: בנוגע לפלוני צוין, כי הוא השלים טיפול יעודי מוצלח בבית הסוהר, והביא בכך להפחתה ברמת מסוכנותו. כמו כן, גורמי

המקצוע שבחנו את בקשתו, המליצו על שחרורו המוקדם ועל שילובו בתכנית טיפולית בקהילה. ועדת גילוי עריות המליצה על שחרורו המוקדם של פלוני, לאחר שמצאה כי הפיק תועלת מההליך הטיפולי שעבר, אך הוא זקוק להמשך טיפול, כשהתכנית הטיפולית שהוצעה הולמת את צרכיו הטיפוליים. בנוגע לפידות צוין, כי ההחלטה בעניינו התקבלה לאחר 7 ישיבות של ועדת השחרורים, ולאחר שקילת מכלול השיקולים הצריכים לעניין, וכי החלטת הוועדה היתה מנומקת כדבעי. במצב דברים שכזה, התערבות בהחלטת הוועדה, חורגת מהיקף ההתערבות שעל-פי הפסיקה, ומיועדת למצבים קיצוניים בלבד. החלטת הוועדה נסמכה על חוות דעת מקצועיות שונות, אשר המליצו על שחרורו המוקדם של לפידות. בחוות הדעת צוין, כי הוא עשוי להפיק תועלת מן הטיפול המוצע בקהילה, וכי הטיפול, כך נראה, יתן מענה לצרכיו הטיפוליים.

13. היועץ המשפטי לממשלה טען בתגובתו, כי אין מקום ליתן רשות ערעור, וכי גם לגופם של דברים, דין טענות המבקשים להידחות. לדידו, הבקשות עוסקות בעניינם הפרטני של המבקשים, ואינן מעוררות שאלה עקרונית המצדיקה דיון ב'גלגול' שלישי'. בייחוד אמורים הדברים, מקום שבו עסקינן בבקשת רשות לערער על החלטת ועדת השחרורים. בענייננו, כך נטען, מבוססות הבקשות על טענות בנוגע ליישומן של סעיף 12 לחוק, ולא על שאלות משפטיות עקרוניות. בפסקי-הדין נקבע ביחס לשני המבקשים, כי נשקפת מהם סכנה לציבור, ולפיכך אין אפשרות לשחררם. מדובר אפוא בשאלה ישומית-פרטנית, ואין לאפיין אותה כעקרונית.

14. אשר לפרשנותו של סעיף 12(ב) לחוק טוען היועץ המשפטי לממשלה, כי על-פי הסעיף, יתאפשר שחרורו המוקדם של עבריין-מין ממאסר, רק מטעמים מיוחדים שיירשמו, אשר בהם יובהר כיצד ניתן לאיין את מסוכנותו. עוד טוען ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, כי בעניין ברברמן נדון מועד שילובם של עבריין-מין המרצים עונשי-מאסר ממושכים, בקבוצות יעודיות במסגרת מב"ן, ואין להשליך מהתם להכא, לפרשנותו של סעיף 12 לחוק. ההסכמות בעניין ברברמן, אינן משליכות על שיקול הדעת שתפעיל הוועדה, בבואה לבחון בקשה לשחרור מוקדם של אסיר. על הוועדה לבחון כל בקשה, בהתאם לאמות המידה שנקבעו בחוק. היועץ המשפטי לממשלה מוסיף, כי המלצה מאת ועדת גילוי עריות, אינה חזות הכל: "הגורם המוסמך לבחון את רמת המסוכנות אל מול טיב התכנית המוצעת, ולקבוע הוראות לעניין שחרור מוקדם הוא ועדת השחרורים, ולא מב"ן, ועדת גילוי עריות או רש"א". עוד נטען, כי מב"ן אינו מוסמך להמליץ על שחרורו המוקדם של אסיר, אלא על רמת מסוכנותו בלבד.

15. בהתייחס לשאלה, אם רשאית ועדת השחרורים 'לנהל סיכונים' טוענת ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, כי סעיפי-החוק מורים, שהתשובה לכך היא בשלילה. בסעיף 3(ב) לחוק נקבע, כי אסיר ישוחרר שחרור מוקדם, אם שחרורו אינו מסכן את שלום הציבור. לגבי עברייני-מין נקבעה הוראה פרטנית נוספת בסעיף 12(א) לחוק, ולפיה הוועדה לא תשחררם, אלא אם הוגשה לה חוות דעת על כך שהאסיר אינו מסוכן עוד לציבור. בסעיף 12(ב) נקבע חריג, שעל-פיו רשאית הוועדה לשחרר גם אסיר עם מסוכנות ברמה כלשהי, מטעמים מיוחדים שיירשמו, וזאת בתנאי ש"לא יגרם בכך סיכון לציבור, ובכפוף לתנאי שחרור שיבטיחו העדר סיכון כאמור". סעיפים אלו מלמדים, כי שחרורו המוקדם של עברייני-מין, מותנה בכך שלא יגרם בכך סיכון לציבור. לא ניתן, אם כן, לשחרר עברייני-מין תוך 'ניהול סיכונים'.

ב"כ היועץ המשפטי לממשלה טוענת, כי יש לדחות את הבקשות לגופן גם בשל נסיבותיהם הפרטניות של המבקשים.

16. בנוגע לפלוני נטען, כי המלצת ועדת גילוי עריות, שלפיה נכון לשחררו שחרור מוקדם, "אינה מתיישבת עם שלל הדוחות הטיפוליים שניתנו בעניינו, המצביעים בבירור על הבעייתיות באישיותו, על אופיו המניפולטיבי, על ניסיון לרצות את גורמי הטיפול במתן תשובות שנראות לו 'נכונות', ואולי 'ערבות לאוזן', ואף לא עם האמור בחוות דעת ועדת גילוי עריות עצמה, שכלל לא מוסבר בה מדוע שינתה מהמלצתה הקודמת, ומהן אותן התלבטויות רבות שהביאו אותה לקבוע אחרת". עוד נטען, כי חוות הדעת אינה מתייחסת לתנאים שיאינו את מסוכנותו של פלוני, וכל שנכתב בה, שהיא חשובה לצורך העמקת הטיפול. בעניינו של פלוני, כלל לא נקבע כי ניתן לשחררו בהעדר סיכון לציבור, כנדרש בסעיף 12(ב) לחוק. התכנית שהוצעה על-ידי 'מעגלים' כוללת טיפול בשעות היום בלבד, כשבשעות הערב ישהה פלוני בבית אמו. לדברי ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, "נקל לראות כי אין בתוכנית השיקום של רש"א כדי לאיין את מסוכנותו של [פלוני]". בנסיבות אלו, טוענת ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, שחרורו המוקדם כרוך ב'ניהול סיכונים' על חשבון הציבור. 'ניהול סיכונים' שכזה, אינו עולה בקנה אחד עם הוראות סעיף 3 לחוק, לבטח שלא עם הוראותיו של סעיף 12(ב) לחוק. הודגש, כי אין לכלול ב'טעמים מיוחדים' את האינטרס הציבורי שבשיקומו של אסיר; גם לא את שילובו בתכנית טיפול ב'מעגלים'. ב'טעמים המיוחדים', נדרשת הוועדה להראות, כי שחרורו המוקדם של האסיר אינו כרוך בחשיפת הציבור לסיכון.

17. אשר ללפידות נטען, כי משנקבע בהערכת המסוכנות שרמת מסוכנותו היא בינונית-גבוהה, היה עליו להוכיח כי שחרורו לא יגרם נזק לציבור. לטענת ב"כ היועץ

המשפטי לממשלה, נטל שכזה – לא הורם. המסגרת הטיפולית המוצעת, כוללת טיפול בשעות היום בלבד, כשלעת ערב יחזור לפידות לבית הוריו. עוד נטען, כי בתנאי השחרור שקבעה ועדת השחרורים, לא נכללו כמה מן התנאים שהוצעו על-ידי 'מעגלים': 'מעצר בית' מלא, פרט לשעות שבהן הוא בטיפול; הגעה למרכז וחזרה ממנו בליווי גורם פיקוחי; איסור על שהייה באזורים שבהם עשויה להיות נוכחות של קטינים, שלא בליווי אדם אשר מודע לעבירות שביצע.

18. אציין, כי ביום 9.1.2020, פנתה המשנה לסניגור הציבורי הארצי, אל המשנה לפרקליט המדינה, בבקשה לקיים ישיבה בראשותו על מנת שיבחנו טענות הסנגוריה, עובר לגיבוש תגובות ב"כ היועץ המשפטי לממשלה. המשנה לפרקליט המדינה נענה לבקשה, וביום 20.5.2020 התקיימה ישיבה בנדון. בסיום הישיבה הודיע המשנה לפרקליט המדינה, כי הוא אינו רואה לשנות מן העמדה שהביע היועץ המשפטי לממשלה בדיונים לפני ועדות השחרורים, ולפני בית המשפט המחוזי. בהודעה הובהר, כי לשון סעיף 12 אינה מאפשרת לקבל את פרשנותה של הסנגוריה הציבורית. אשר לעניין ברברמן צוין, כי "אף אם יש זיקה כלשהי בין הדיון בפרשת ברברמן לדיון בעניינו, לא ניתן לומר כי ההחלטה שם מובילה לפרשנות אחרת של דבר המחוקק בסעיף 12(ב), העומדת בניגוד למילותיו המפורשות של החוק. המשמעות היא, כי מתווה ברברמן אכן מאפשר לוח זמנים מוקדם יותר, שבו מתחיל האסיר בטיפול, כדי לאפשר את שחרורו קודם למועד המקורי של תום מאסרו בהתאם לגזר הדין. ואולם, שחרור כזה יתאפשר רק אם האסיר יעמוד בתנאי של סעיף 12(ב) לחוק שחרור על תנאי, שכן מתווה ברברמן אינו משנה את תנאי הסעיף לעניין שחרורו לאחר הטיפול". לצד זאת הודגש, כי במצבים שבהם הוועדה תהא סבורה שניתן לאיין את מסוכנותו של האסיר, היא תהיה רשאית לשחררו שחרור על-תנאי.

19. ביום 26.10.2020 קיימנו דיון בבקשות הרשות לערער, ונשמעו במהלכו טענות ב"כ הצדדים בעל-פה. ב"כ הסנגוריה הציבורית הדגישה, כי מבלעדי אפשרות לשחרור מוקדם של עברייני-מין, לא יהיה להם תמריץ לעבור הליך טיפולי בבית הסוהר. לדבריה, אין מדובר באינטרס של האסיר לבדו, אלא באינטרס ציבורי רחב. ב"כ הסנגוריה הציבורית עמדה על חשיבות השיקום בקהילה, ועל הצורך בליווי האסיר בצעדיו הראשונים מחוץ לכתלי בית הסוהר. אשר לפרשנותו של סעיף 12 טוענת ב"כ הסנגוריה הציבורית, כי יש לפרשו בראי השינויים החקיקתיים שחלו מאז, והכלים שניתנו בידי הרשויות לפקח על עברייני-מין. ב"כ של לפידות הדגיש, כי מרשו עבר שינוי של ממש בבית הסוהר. לדבריו, גורמי הטיפול בחנו אותו במשך 6 שנים ומצאו "שהמוטיבציה שלו כנה, האמפתיה שלו באה ממקום רגשי ולא מנותק כמו שהיה ב-2012". גם ב"כ של פלוני הדגישה את ההתקדמות של מרשה במהלך תקופת מאסרו. בהקשר זה ציינה את חוות

הדעת, שניתנו על-ידי הגורמים המקצועיים שליוו אותו. ב"כ היועץ המשפטי לממשלה חזרה על טענותיה, והדגישה כי מדובר בשאלות פרטניות אשר אינן מצדיקות דיון במסגרת בקשה לרשות ערעור.

דיון והכרעה

20. שתי בקשות לרשות ערעור לפנינו, באי-כוח המבקשים סברו, כי נכון לדון בהן במאוחד, שכן לטענתם, בבסיסן ניצבת שאלה עקרונית אחת. דא עקא, משעיינתי בבקשות, בהחלטות ועדות השחרורים, ובפסקי הדין של בית המשפט המחוזי, הגעתי לכלל מסקנה כי הבקשות שונות ונבדלות זו מזו; לא ראי זו כראי זו. כפי שאפרט לקמן, סבורני, כי דינה של הבקשה האחת (רע"ב 8018/19), בקשתו של פלוני – להידחות; ואילו דין הבקשה השנייה (רע"ב 7723/19), בקשתו של לפידות – להתקבל.

הסוגיה שעל הפרק מעיקה, מורכבת, קשה. על כפות המאזניים שיקולים אנושיים עדינים: מחד גיסא, חשש ממשי מפני הישנות החטא, חשש לפגיעה עתידית בקרבנות נוספים; מאידך גיסא, שאיפה לשלב את הפוגע בחברה, לקדמו, להחזירו למוטב. ברקע מהדהד קול זעקתו של נפגע העבירה, והוא נשמע בכאב ונשקל. ההכרעה קשה ומייסרת, אך אין אנו רשאים להיבטל ממנה. "שמא יאמר הדיין מה לי בצער הזה? תלמוד לומר – 'ועמכם בדבר משפט' אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות" (בבלי, סנהדרין ו, ב). מבאר רש"י: "עמכם בדבר המשפט – לפי מה שעם לבבכם, שלבבכם נוטה בדבר".

רע"ב 8018/19

21. ברע"ב 8018/19, דחתה ועדת השחרורים את בקשתו של פלוני לשחרור מוקדם. החלטתה נסמכה על נסיבותיו הפרטניות: "נסיבות ביצוע העבירה, חומרתן, ריבוי, סוג הקרבנות, גילן והדרך בה ניצל אותן בניגוד לרצונן". חברות הוועדה הוסיפו והתייחסו גם לרמת מסוכנותו של פלוני – בינונית-גבוהה – אשר בעטיה לא שוכנעו, "כי במקרה הנדון ניתן לאפשר שחרור מוקדם". עוד ציינה הוועדה, כי היא שמה לנגד עיניה "את אישיותו המניפולטיבית של האסיר כפי שעולה מכל הדוחות שבפנינו, ולא מצאנו מענה בכל הדוחות שהוצגו לנו, כיצד חרף ציון העובדות 'השליליות' הומלץ על שחרורו המוקדם". הוועדה הדגישה, כי תכנית שיקומית, אכן, "יכולה להוות בסיס מתאים להחלטה לשחרור מוקדם, אך בנסיבות המיוחדות של מקרה זה נראה לנו לנכון לדחות אפשרות זו, על אחת כמה וכמה על רקע המצע העובדתי נשוא עמדת הקורבנות". לבסוף התייחסה הוועדה לעובדה שפלוני שילם אך חלק קטן מן הפיצוי הכספי שהושת עליו בגזר הדין.

22. עינינו הרואות, דחיית בקשתו של פלוני לשחרור על-תנאי, נטועה בדל"ת אמותיו של העניין הנדון. הוועדה חזרה והדגישה, כי לא ניתן לשחרר את פלוני בעטיין של

נסיבותיו הפרטניות ואישיותו המניפולטיבית. לצד זאת הבהירה, כי תכנית שיקומית אכן יכולה לאפשר שחרור מוקדם במקרים המתאימים, אלא שהעניין דנן אינו בא בקהלם. בפסק הדין חזר בית המשפט על אותן נסיבות פרטניות, על עיוותי החשיבה של פלוני, ועל כך שרק במהלך ראיון ההתאמה ל'מעגלים', חשף פגיעה מינית נוספת שביצע בקרובת משפחתו. בית המשפט הדגיש, כי בשל הנתונים הללו, סטיית ועדת השחרורים מהמלצת ועדת גילוי עריות – היתה סבירה. כך בייחוד כאשר ועדת גילוי עריות שינתה המלצתה, ללא הסבר, תוך פרק זמן קצר. אמנם, בפסק הדין הושמעו גם קביעות כלליות על העדר סמכות 'לנהל סיכונים' בעניינו של עברייני-מין. ברם, דומה, כי יסודה של ההכרעה בקביעות הנוגעות לעניינו הפרטני של פלוני. משאלו הם פני הדברים, ובשים לב להלכה הפסוקה, לא מצאתי הצדקה לקבל את הבקשה ולדון בבקשתו של פלוני כבערעור. אציע לחברי לדחותה.

רע"ב 7723/19

23. עניינו של לפידות – שונה. כפי שאפרט, בקשתו מצדיקה לדעתי כי נקבלה, נדון בה כבערעור, ונעתר לו. בעניינו של לפידות מתעוררות שאלות עקרוניות, בנוגע לפרשנותו של סעיף 12(ב) לחוק. על-פי הסעיף, הוועדה רשאית לשחרר עברייני-מין שנשקפת ממנו מסוכנות כלשהי, אם סברה 'מטעמים מיוחדים שיירשמו' שלא יגרם בכך נזק לציבור. שתיים הן השאלות המונחות לפתחנו: האחת – נוגעת להיקף תחולתו של החריג המעוגן בסעיף 12(ב) לחוק. כאמור, על-פי קביעת בית המשפט לעניינים מנהליים, לא ניתן לשחרר אסיר המרצה עונש מאסר בגין עבירות-מין, כשמסוכנותו מובהקת. על-פי קביעת בית המשפט, החלטה על שחרורו בנסיבות שכאלה, איננה סבירה. השאלה השנייה – האם המלצות לשחרור מאת גורמי המקצוע המוסמכים, יכולות לעלות כדי 'טעמים מיוחדים שיירשמו'. בשאלות עקרוניות עסקינן, המשליכות על סמכות ועדת השחרורים לדון בשחרורם של עברייני-מין, שמסוכנותם המינית מובהקת. שאלות אלו מצדיקות כי נדון בבקשתו של לפידות כבערעור.

24. בסעיף 12 לחוק, נקבעו אמות-המידה לשחרורו המוקדם של אסיר השפוט בגין עבירות-מין:

"(א) הוועדה לא תחליט על שחרורו על-תנאי של אסיר הנושא עונש מאסר בשל עבירת מין או החולה במחלת נפש או הסובל מהפרעה נפשית, אלא לאחר שהוגשה לה חוות דעת שלפיה האסיר אינו מסוכן לציבור, מאדם שהוסמך לענין זה על ידי שר הבריאות. בסעיף זה, 'חוות דעת', לענין אסיר הנושא עונש מאסר בשל עבירת מין – הערכת מסוכנות

כהגדרתה בחוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006 (בחוק זה – חוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין).

(ב) לא הוגשה חוות דעת כאמור בסעיף קטן (א), או שהוגשה חוות דעת שקבעה כי האסיר מסוכן לציבור במידה כלשהי אך ניתן לשחררו בתנאי שיקבל טיפול או בתנאי אחר, כפי שהומלץ בה, רשאית הועדה, על אף הוראות סעיף קטן (א), לשחרר אסיר כאמור באותו סעיף קטן, אם סברה, מטעמים מיוחדים שיירשמו, כי ניתן לשחררו בלא שייגרם בכך סיכון לציבור ובכפוף לתנאי שחרור שתקבע, שיבטיחו העדר סיכון כאמור.

25. הנה כי כן, כלל וחריגיו בצדו. על דרך הכלל, שחרור על-תנאי של אסיר השפוט בגין עבירות-מין, מותנה בחוות דעת שלפיה האסיר אינו מסוכן לציבור. לצד זאת נקבעו חריגים, שעל-פיהם גם במצבים שלא הוגשה חוות דעת לגבי מסוכנותו של האסיר, או שהוגשה חוות דעת הקובעת שמסוכנותו היא במידה כלשהי, רשאית ועדת השחרורים לשחררו, "אם סברה מטעמים מיוחדים שיירשמו, כי ניתן לשחררו בלא שייגרם בכך סיכון לציבור". ענייננו מתמקד בחריג השני, במצב שבו על-פי חוות הדעת שהגיש מב"ן, האסיר לפידות מסוכן במידה כלשהי לציבור.

26. סעיף 12(א) המאפשר לוועדת השחרורים לבחון את שחרורו של אסיר השפוט בגין עבירות-מין, כדרך שנבחן שחרורו של אסיר 'רגיל' – מצריך חוות דעת הקובעת כי האסיר אינו מסוכן לציבור. ברם, די בחריגה קלה, במסוכנות כלשהי, כדי לצאת מגדריו של סעיף 12(א), ולבוא בשעריו של החריג המעוגן בסעיף 12(ב) לחוק, אשר מעמיד לפני הוועדה משוכה גבוהה יותר, בדמות 'טעמים מיוחדים שיירשמו'. ודוק: סמכות הוועדה לדון בשחרורם על-תנאי של עברייני-מין, לפי סעיף 12(ב) לחוק – אינה מצטמצמת אך גאלו שמסוכנותם הוערכה בכלשהי, ולא מעבר לכך. הביטוי 'כלשהי' לא נועד לקבוע גבול עליון, אשר ממנו והלאה – הוועדה אינה רשאית לדון בשחרורם של עברייני-מין, על-פי אמות המידה שנקבעו בסעיף 12(ב) לחוק. הביטוי 'כלשהי' נועד להעמידנו על חומרתו של סעיף 12(א), אשר בגדרו יעלה ויבוא רק אסיר אשר לא נשקפת ממנו מסוכנות אישית, אף לא מסוכנות כלשהי.

27. פרשנות, שלפיה ועדת השחרורים, כלל לא תהא רשאית לדון בשחרורו של אסיר שרמת מסוכנותו גבוהה מ'כלשהי' – איננה אפשרית, שכן היא עומדת בסתירה להוראת סעיף 3(א) לחוק, שעל-פיה –

“(א) אסיר, למעט אסיר עולם, שהוא אחד מאלה, ושנשא שני שלישים לפחות מתקופת המאסר שעליו לשאת, רשאית ועדת השחרורים, לבקשתו, לשחררו על-תנאי מנשיאת יתרת תקופת המאסר:

- (1) אסיר הנושא עונש מאסר לתקופה העולה על שנה;
- (2) אסיר הנושא עונש מאסר לתקופה העולה על שישה חודשים, שהוא קטין במועד תום שני שלישים מתקופת המאסר שעליו לשאת או שהוא אסיר כאמור בסעיף 11 או 12.”

28. מקרא מלא דיבר הסעיף, ועדת השחרורים רשאית לדון בשחרור על-תנאי של כלל האסירים, למעט האסירים המסוימים שפורטו בו (אסיר עולם, ואסירים המרצים תקופות מאסר קצרות). עניינם של אסירים שזכרם לא בא בסעיף, ובכללם עברייני-מין שמסוכנותם הוערכה כמובהקת, אינו מופקע מדיון בוועדת השחרורים. מסוכנות כלשהי, חורגת מגבולו העליון של סעיף 12(א), ואינה תקרתו של סעיף 12(ב).

29. הנה כי כן, תחמנו את הגבול בין סעיפי-המשנה של סעיף 12. עתה נשאל, מהן אמות המידה שיישקלו על-ידי ועדת השחרורים, בבוחנה את עניינו של אסיר אשר נשקפת ממנו, לכל הפחות, מסוכנות מינית כלשהי?

ראשית, נדרש, שמעריך המסוכנות ימליץ על השחרור, ועל תנאיו: “או שהוגשה חוות דעת שקבעה כי האסיר מסוכן לציבור במידה כלשהי אך ניתן לשחררו בתנאי שיקבל טיפול או בתנאי אחר, כפי שהומלץ בה, רשאית הוועדה [...] לשחרר אסיר כאמור...”. הנה כי כן, המלצת שחרור של מעריך המסוכנות תחילה; דיון בוועדת השחרורים אחר-כך. מבלעדי המלצת שחרור, אין הוועדה רשאית לשבת על המדוכה, ולדון בשחרור על-תנאי.

שנית, על הוועדה לסבור, מטעמים מיוחדים שיירשמו, כי השחרור לא יגרום סיכון לציבור, ולקבוע תנאי-שחרור אשר יבטיחו זאת. ודוק: בעוד שעל-פי סעיף 12(א) לחוק, המוקד הוא בהיות האסיר מסוכן לציבור, כן או לא; במסגרת החריג שבסעיף 12(ב) תבחן הוועדה האם כתוצאה מהשחרור, על תנאיו, יגרם סיכון לציבור. המוקד איננו עוד במסוכנותו האישית של האסיר, במורכבות אישיותו, ובדחפיו המיניים, כי אם בסיכון שייגרם לציבור כתוצאה משחרורו. שהרי, אם הגענו עד הלום – לפתחו של סעיף 12(ב) – נקודת המוצא היא שהאסיר מסוכן; השאלה הנותרת פתוחה היא האם קיימת אפשרות לשחררו חרף המסוכנות שנקבעה לחובתו, בתנאים והגבלות, שימנעו סיכון מן הציבור.

אציין, כי גם היועץ המשפטי לממשלה אינו חלוק על האמור עד כה. לדבריו, בחוק נקבע "מתווה מיוחד ביחס לעברייני מין שלפיו עליו לבסס את דבר קיומם של טעמים מיוחדים, שלאור התקיימותם, ועל אף הסיכון המסוים הטמון בו (בהתאם לקביעת מב"ן), שחרורו לא יהווה סכנה לציבור. בענייננו, בחוות דעת מב"ן נקבע במפורש כי המסוכנות הנשקפת מן המבקש היא בינונית-גבוהה, ומכאן שיש לבחון את התקיימותם של התנאים הקבועים בסעיף 12(ב) לחוק" (פסקה 58). הנה כי כן, מוסכם על היועץ המשפטי לממשלה כי תחולתו של סעיף 12(ב), איננה מוגבלת אך ורק לאסירים בעלי מידת מסוכנות כלשהי; וכי בעוד שעל-פי סעיף 12(א) יש להוכיח העדר קיומה של מסוכנות אישית, בגדרי סעיף 12(ב) נדרשת הוועדה להראות שעל אף מסוכנותו האישית של האסיר, לא יגרום שחרורו סיכון לציבור.

שיקול הדעת של ועדת השחרורים

30. ועדת השחרורים נדרשת אפוא לבחון, האם שחרור האסיר בתנאים יסכן את הציבור, אם לאו. השיקול המרכזי שינחה אותה, הריהו שיקול מניעת. כך, בעוד שבמסגרת גזירת הדין ידו של השיקול הגמולי – עקרון ההלימה – על העליונה (סעיף 40ב לחוק העונשין, התשל"ז-1977); בוועדת השחרורים, משפט הבכורה ניתן לשיקול המניעתי, המאופיין כשיקול תועלתני. "שיקולי גמול הם חריגים בנוף של שיקול דעתה הסטנדרטי של הוועדה. לוועדה ישנו בדרך כלל שיקול דעת רחב שבגדרו היא מפעילה שיקול דעת מניעתי-שיקומי, המכוון לאסיר האינדיווידואלי שבעניינו היא דנה" (נתנאל דגן "קריאה הרמונית של רצף הענישה בישראל (עם החוק להבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה ובעקבותיו)" מחקרי משפט 73, 102 (2015)).

אבהיר, כי הגם שבשחרור על-תנאי, ידם של שיקולי המניעה על העליונה, נדרשת ועדת השחרורים לבחון גם שיקולים מתחומים נוספים. שיקולי המניעה, הריהם תנאי-סף לגבי עברייני-מין, כמו גם לגבי אסירים אחרים, אך הם אינם שיקולים בלעדיים. בסעיף 3(ב) לחוק נקבע, כי "ועדת השחרורים לא תשחרר אסיר [...], אלא אם כן שוכנעה כי הוא ראוי לשחרור וכי שחרורו אינו מסכן את שלום הציבור". הנה כי כן, לצד שיקולי המניעה תבחן הוועדה, אם ראוי האסיר לשחרור על-תנאי, היינו "תשקול הוועדה [...]" את סיכויי שיקומו של האסיר ואת התנהגותו בכלא" (סעיף 9 לחוק). לשם בחינה זו, תדון ועדת השחרורים ברשימה ארוכה של שיקולים ונתונים אשר פורטו בסעיף 9 לחוק, בכללם: חומרת העבירה, עברו הפלילי של האסיר, סיכויי שיקומו, התנהגותו בבית הסוהר, תשלום פיצוי לנפגע העבירה ועוד. בחינת המסוכנות, הגם שהיא הכרחית, אינה ממצה.

31. אשר להיקף שיקול הדעת שנמסר בידי הוועדה, נקבע פעמים הרבה, כי ועדת השחרורים הריהי גוף מקצועי, מעין-שיפוטי, אשר שיקול הדעת המסור לו – רחב: "נקודת המוצא הינה, כי שיקול-הדעת המסור לוועדת השחרורים הוא רחב, ובידיה המומחיות, המיומנות, והאחריות המקצועית בעניינים המצויים בגדר סמכותה על-פי חוק. לפיכך, בית המשפט יתערב בהחלטותיה של ועדת השחרורים רק במקרים קיצוניים, בהם השתכנע כי נפל בהחלטתה פגם משפטי מהותי בהתאם לאחת העילות המוכרות במשפט הציבורי" (רע"ב 10349/08 מדינת ישראל נ' גנאמה, פסקה 36 לחוות דעתה של השופטת פרוקצ'יה (20.7.2008)). כך בכלל, כך גם בנוגע לשקילת המסוכנות הנשקפת לציבור, כפועל יוצא משחרורו של אסיר השפוט למאסר בגין עבירות-מין בפרט, אשר לגביה נקבע, "רשאית הוועדה, [...] לשחרר אסיר כאמור [...] אם סברה, מטעמים מיוחדים שיירשמו, כי ניתן לשחררו בלא שייגרם בכך סיכון לציבור". הדבר נמסר אפוא לסברתה של הוועדה, לשיקול-דעתה המקצועי. בהחלטה זו, כמו גם בהחלטותיה הנוספות של הוועדה, גדרי ההתערבות – מצומצמים. לא בנקל ימיר בית המשפט את שיקול-דעתה המקצועי של הוועדה, בשיקול דעתו-שלו.

מצויידים בתנאי-הסעיף וגדריו, במרחב שיקול הדעת שהוקנה לוועדה, ובמתחם ההתערבות בו, נפנה לבחון האם בעניין דנן פעלה ועדת השחרורים כדין, והאם היתה הצדקה להתערב בהחלטתה?

החלטת ועדת השחרורים

32. בעניינו של לפידות, המליצה מעריכת המסוכנות, כי "לאור ההתרשמות החיובית ממנו בטיפול, אני רואה חשיבות רבה לאפשר לו להמשיך את הרצף הטיפולי גם במסגרת הקהילה ותחת צו פיקוח ומעקב". לפיכך, רשאית היתה הוועדה על-פי סעיף 12 (ב) לחוק לבוא בשער הכניסה, להתיישב בדבר, ולבחון אם ניתן לשחרר את לפידות מבלי שייגרם בכך סיכון לציבור. ועדת השחרורים בחנה ביסודיות דוח סוציאלי עדכני שהוגש לעיונה, ואת תכנית המניעה שהכין מרכז 'מעגלים' עבור לפידות. מן הדוח הסוציאלי עלה, כי לפידות הביע חרטה 'הנחוות' ככנה על מעשיו, וכי הוא מודע למעגל התקיפה ולעיוותי החשיבה שגרמו לו לבצע את העבירות שבהן הורשע. עוד צוין, כי במהלך מאסרו חשף לפידות, כי בילדותו חווה פגיעה משלושה גברים. הוועדה התייחסה לתהליך החיובי שעבר בבית הסוהר, ולקבוצות הטיפול שבהן השתתף. בהחלטה צוין, כי על-פי עורכי הדוח הסוציאלי, לפידות "היה מגויס להליך הטיפולי ביקש לערוך שינוי בחייו תוך הכרה במעגל העבירה ובדפוסי החשיבה הבעייתיים שהביאו אותו לביצוע העבירות".

33. הוועדה הוטרדה מכך, שעל אף תקופת מאסר ממושכת וחרף טיפול אינטנסיבי בבית הסוהר, הוערכה מסוכנותו של לפידות ברמה בינונית-גבוהה. בעקבות זאת, הגישה

מעריכת המסוכנות במב"ן נייר עמדה, שבו הוסבר כי רמת המסוכנות פחתה אך במקצת, נוכח העדר חשיפה לגורמי סיכון בתוככי בית הסוהר. הובהר, כי רק החשפות לקהילה מאפשרת לבחון אם מסוכנותו של הנבדק פחתה במידה משמעותית, אם לאו. בהמשך, פנתה הוועדה לבחון את תכנית השיקום המונע שהוכנה לגבי לפידות, כשלדבריה, "דומה שהיא נותנת חליפה טיפולית הולמת לצרכי האסיר". צוין, כי לפידות יהיה נתון במעקב פסיכיאטרי, ותיבחן אפשרות לטיפול תרופתי לצורך הפחתת הדחף המיני.

34. הוועדה הוסיפה, כי לפידות מיצה את הסל השיקומי הניתן בשב"ס, ולפיכך האינטרס הציבורי מצדיק לשחררו. מוטב, כך קבעה הוועדה, שלפידות ישוחרר מבית הסוהר באמצעות גורם מתווך, מפקח, מטפל ומדריך. שחרור שכזה, "יבטיח בצורה המיטבית שהאסיר ימצא במסגרת שבה יובטח שלום הציבור [...] בצורה נכונה יותר מאשר שחרורו בלא כל האמור לעיל". בתום הבחינה שקיימה, קבעה הוועדה: "אנו מוצאים את האסיר ראוי לשחרור מוקדם וכן סבורים שאוינה מסוכנותו במידה שמבטיחה את שלום הציבור".

35. הוועדה ישבה אפוא על המדוכה שבעה נקיים, 7 (שבע) ישיבות תמימות, שקלה ובחנה, תהתה ונענתה. לבסוף, הגיעה לכלל מסקנה, כי התכנית המונעת שהוכנה עבור לפידות, על תנאיה, מאיינת את מסוכנותו כאמור, במידה שמבטיחה את שלום הציבור. ודוק: לפידות מסוכן, כך נקבע זה מכבר בדו"ח הערכת המסוכנות, אלא שהוועדה סבורה כי ניתן לשחררו באופן שלא יגרם סיכון לציבור. מכל מקום, הוועדה הכריעה כאשר הכריעה, לאחר שבחנה היטב, את חוות הדעת המקצועיות שהוגשו בעניינו, ולאחר ששמעה את דבריו של לפידות, כשגם קולו של נציג היועץ המשפטי לממשלה נשמע. הוועדה פעלה אפוא כמצוות המחוקק: הציבה לנגד עיניה את מסוכנותו האישית של לפידות מזה, ואת תכנית המניעה, על תנאיה, מזה. בתום הבירור הכריעה, על-פי שיקול הדעת שהוקנה לה, כי תכנית המניעה שהוצעה – מבטיחה את שלום הציבור.

פסק הדין של בית המשפט לעניינים מנהליים

36. בית המשפט לעניינים מנהליים ביטל את החלטתה של הוועדה, ואלו הם נימוקיו:

"מדובר במי שביצע עבירות מין חמורות הכוללות אספקטים של אלימות וסאדיזם, אסיר בעל נתונים אישיים מגבירי סיכון – כדוגמת קיומם של קווים אנטי-סוציאליים וחשש לקיומה של סטייה מינית, אשר הוכיח במעשים כי לא ניתן לתת בו אמון, היה ברמת מסוכנות מינית גבוהה בתחילת

מאסרו וכיום מסוכנותו מצויה ברמה בינונית-גבוהה. גם אם רמת המסוכנות שלו פחתה באופן מקסימלי בתנאים הנתונים של המאסר, לא יעלה על הדעת לבסס שחרורו של אסיר בנתונים אלו תוך העמדת הציבור בסיכון ממשי לתוכנית שיקום בקהילה ולתקופת ניסיון. אנו קובעים, שבנתוניו של [לפידות], כל תוצאה אחרת איננה סבירה, בהיותה נוגדת את השכל הישר, את החוק ואת הפסיקה.

37. בנימוקיו, התמקד בית המשפט במסוכנותו של לפידות, בשים לב לנתוניו האישיים. בית המשפט, לא שת לבו אל תכנית 'מעגלים', לא בחן את מעלותיה וחסרונותיה, גם לא את יכולתה להבטיח את שלום הציבור מפני המסוכנות האישית הנשקפת מלפידות. למקרא נימוקי פסק הדין עולה, כי לתפיסת בית המשפט, גם לא היה צורך בכך, שכן "לא יעלה על הדעת לבסס שחרורו של אסיר בנתונים אלו"; "אנו קובעים, שבנתוניו של [לפידות], כל תוצאה אחרת איננה סבירה". קביעותיו אלו של בית המשפט לעניינים מנהליים, אשר לפיהן ככל שקיים סיכון במידה מסוימת – אין כל צורך להידרש לאפשרות להבטיח את שלום הציבור בדרכים חלופיות – אינן עולות בקנה אחד עם הוראות החוק. כאמור, סעיף 12(ב) לחוק אינו מצמצם את תחולתו, אך למי שמסוכנותו אינה מובהקת. בסעיף זה נקבע מהו הגבול התחתון לתחולתו – מסוכנות כלשהי – מבלי שנקבע, במקביל, גבולו העליון. בחינת הוועדה בנוגע לשלילת הסיכון לציבור, אפשרית אפוא גם כשמסוכנותו של אסיר הוערכה ברמה בינונית-גבוהה. אמנם כן, ככל שמסוכנותו האישית של אסיר היא ברמה גבוהה יותר, נדרשות הגבלות, ומטבע הדברים תנאים הדוקים יותר, כדי לשלול סיכון לציבור כתוצאה משחרורו; הדעת גם נותנת, כי במצבים מעין אלו – יצטמצם היקף המקרים שבהם ימצא פתרון השולל את הסיכון לציבור. דא עקא, אין בכך כדי לשלול באופן גורף את שחרורם של אסירים אשר מסוכנותם הוערכה כמובהקת. אין לפרש את הסעיף, כך ששחרור על-תנאי של אסיר שמסוכנותו המינית הוערכה כמובהקת, "לא היה ולא עתיד להיות" (בבלי, סנהדרין עא, א).

38. בנדון דידן, אין עוררין על מסוכנותו האישית של לפידות. מסוכנותו הוערכה על-ידי מב"ן ברמה בינונית-גבוהה, בין היתר, נוכח מאפייני אישיותו, אשר תוארו בפסק הדין של בית המשפט לעניינים מנהליים. עובדת מסוכנותו ידועה לוועדה, ונשקלה על-ידה. אלא שעל אף מסוכנותו האישית של לפידות, סברה וגמרה הוועדה, כי בכוחה של תכנית 'מעגלים' ותנאיה המגבילים, להבטיח את שלום הציבור. הוועדה פעלה, אם כן – בהתאם לסמכותה, שעה שהחליטה כי בתנאי השחרור שנקבעו, לא יגרם סיכון לציבור. בית המשפט לעניינים מנהליים, לא סתר את קביעותיה אלה, ואף לא בחן את תכנית

המניעה שהוצעה; בית המשפט הסתפק בקביעה כוללנית, בדבר חוסר סבירות של ההחלטה, משום שמדובר באסיר שרמת מסוכנותו האישית היא בינונית-גבוהה. חוסר סבירות, כשלעצמו, הוא אמורפי, איננו מספק. לבטח, אין 'לפסוח' באמצעותו על שלבי בחינה שנקבעו בדין, בחינת הסיכון שייגרם לציבור כתוצאה מן השחרור על-תנאי. בייחוד אמורים הדברים, כשבהחלטת ועדה מקצועית עסקינן, מעין-שיפוטית, אשר נסמכה על חוות דעת של גורמי מקצוע מוסמכים. על רקע זה, הסתמכות על עילת הסבירות, לצורך ביטול החלטת ועדת השחרורים, מבלי שהוסבר מדוע אין בתנאים שקבעה כדי להבטיח את שלום הציבור, כמוה כמשענת קנה רצוף.

טעמים מיוחדים שיירשמו

39. כאמור, בקביעת הוועדה, כי בשחרורו של אסיר – לא יגרם סיכון לציבור, לא סגי. על-פי סעיף 12(ב), עליה לסמוך את הכרעתה על טעמים מיוחדים שיירשמו. האם ההחלטה דנא, מקיימת יסוד זה? בהקשרים אחרים נקבע, כי הביטוי 'טעמים מיוחדים שיירשמו', אינו מכונן לרשימה סגורה של מקרים, ויש לבחנו בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה. כך, למשל, קבע לאחרונה חברי השופט שטיין בנוגע לפרשנותו של סעיף 22ב(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים), התשנ"ו-1996 (בש"פ 248/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 25 (2.2.2020); בהקשר אחר ראו: בש"פ 4936/06 ארוך נ' כלל פיננסים ניהול בע"מ (25.9.2006)). גם בנדון דידן, סבורני, כי אין אמות מידה ברורות להגדרתם של 'טעמים מיוחדים שיירשמו', ויש לבחון כל מקרה בהתאם לנסיבותיו. יחד עם זאת, אקדים ואומר, כי המלצותיהם של גורמי מקצוע מוסמכים, עשויים בהחלט לעלות כדי 'טעמים מיוחדים שיירשמו'.

40. בחינת החלטת הוועדה בעניינו מראה, כי טעמים מיוחדים נרשמו. הוועדה התרשמה מן התהליך המשמעותי שעבר לפידות בבית הסוהר, מרצונו לחזור למוטב, ממשפחתו העוטפת, התומכת, ומעניינים נוספים אשר מסייעים בידי הרוצה לשוב למוטב לעשות כן בהצלחה. בהקשר זה, העמיקה הוועדה, גם בשאלת מסוכנותו האישית של לפידות. הוועדה לא הסתפקה בהערכת המסוכנות שהובאה לפתחה, היא הפכה בה, שאלה, תהתה והקשתה, עד אשר הותרו ספקותיה. משהתרשמה הוועדה ממסוגלותו של לפידות להשתלב בתכנית טיפולית, המשיכה ובחנה את התכנית השיקומית-מניעתית שהוכנה עבורו. הוועדה קבעה, כי מדובר ב'חליפה' המותאמת לצרכיו, וכי בצד ההליך הטיפולי-שיקומי, יהיה גם מעקב פסיכיאטרי שישולב לפי הצורך עם טיפול תרופתי. הוועדה היתה ערה לתנאים המניעתיים שהוצבו לצד תכנית השיקום, והדגישה אותם. הוועדה ציינה, כי גיבשה את החלטתה לאחר שהתרשמה מחוות דעת מקצועיות שונות שהוגשו בעניינו של לפידות. גבי דידי, בנסיבות, גם אם היה מוטב אולי להאריך במקום

שבו קיצרה הוועדה, עולים טעמיה ונימוקיה במכלול כדי 'טעמים מיוחדים שיירשמו', לכך שלא יגרם סיכון לציבור כתוצאה משחרורו של לפידות.

41. זאת ועוד אחרת. מקבץ של גורמי מקצוע שונים הממליצים על שחרורו המוקדם של אסיר – שע"מ, מב"ן, 'מעגלים' – אינו עניין של מה בכך. אין להקל ראש בריבוי ובמגוון גורמי המקצוע שבאו בעובי הקורה; לבטח אין מקום לקבוע, כי הסתמכות על ההמלצות הללו, אינה עולה כדי 'טעמים מיוחדים שיירשמו'. כפי שהראנו לדעת, המחוקק יחס חשיבות להמלצת מב"ן בעניין שחרורו של אסיר, ואף הציבה כתנאי להמשך בחינת שחרורו. כשלעצמי גם תהיתי קמעא, על טענת ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, לפיה מב"ן אינו מוסמך לנקוט עמדה בנוגע לשחרורו של אסיר; הרי מב"ן הוא הגורם אשר מעריך מסוכנות, ומי כמוהו ידע כיצד לאיינה; "הפה שאסר הוא הפה שיתיר". הסתמכות על המלצות מקצועיות של גורמי טיפול, ומב"ן בכללם, לגבי שחרורו על-תנאי של אסיר, עשויה לעלות אפוא, בכפוף לנסיבות כל מקרה ומקרה, כדי 'טעמים מיוחדים' לצורך הוראת סעיף 12(ב).

לא יגרם בכך נזק לציבור

42. לבסוף, אבקש להבהיר, כי שחרור על-תנאי, אינו עומד בהכרח בסתירה לשיקולי מניעה והגנה על שלום הציבור. בנסיבות מסוימות, ההיפך הוא הנכון. "המחקר הקרימינולוגי מלמד כי לעיתים שהות לא נדרשת במאסר גורמת להמשך התחברות דיפרנציאלית שלילית עם עבריינים מסוכנים; מטילה על האסיר מכאובי מאסר שאינם נדרשים לצורך ענישה; וחותרת תחת מאמציו השיקומיים. בהתחשב בכך, תובנות קרימינולוגיות מלמדות, כי בחלק מהמקרים שחרור על תנאי הוא דרך מיטבית להפחתת המסוכנות" (נתנאל דגן "היקפה הראוי של נוסחת האיזון לצורך שחרור על תנאי ממאסר" הסניגור 219, 4, 7 (2015)). כך, למשל, הראה מחקר קרימינולוגי כי הנזק שנגרם לציבור מאסירים ששחררו על-תנאי, בפיקוח, הוא במידה פחותה מהנזק שנגרם לציבור מאסירים דומים אשר ריצו עד תום את תקופת מאסרם. המחקר הראה, כי חלף זמן רב יותר, עד אשר עברו עבירה ראשונה אסירים ששחררו על-תנאי; ביצוע עבירה המגבשת כתב אישום על-ידי אסירים אלה, נמצא בסבירות פחותה; והם ביצעו פחות עבירות (Wai-Yin Wan, Suzanne Poynton & Don Weatherburn, *Does Parole Supervision Reduce the Risk of Re-offering?*, AUST. N. Z. J. CRIMINOL. 49(4) 497 (2016)). נתונים דומים הובאו ברוח מבקר המדינה: "מחקר המועדות העלה כי הסיכוי של אסיר ששחרר בשחרור מוקדם לחזור לבית הסוהר נמוך פי 1.5 מזה של אסיר ששחרר לאחר ריצוי מאסר מלא" (מבקר המדינה דו"ח שנתי 64 – לשנת 2014, 508 (2014)). בהקשר הזה, צוינו ברוח דבריה של פרופ' ג'ואן פטריסיליה, מומחית לשחרור על-תנאי, ולפיהם: "In the long run, no

one is more dangerous than a criminal who has no incentive to straighten himself out while in prison and who returns to society without a structured "and supervised release plan" (שם).

43. ביטוי לכך ששחרורו על-תנאי של אסיר, עשוי לקדם את ההגנה על שלום הציבור, מצאנו גם בפסיקתו של בית משפט זה. בנוגע לשחרורו של אסיר שהורשע בגין ניסיון רצח, קבע השופט מזוז (בהסכמת הנשיאה חיות, והשופט מין):

"נראה כי דווקא מבחינת האינטרס הציבורי והרצון למנוע ככל הניתן חשיפה של הציבור הרחב לסכנה – ולא רק מבחינתו האישית של המבקש – נכון בנקודת זמן זו [...] להורות על שחרורו המוקדם של המבקש בתנאים כאמור. המדובר בסופו של יום במעין 'ניהול סיכונים', ובהכרעה לפיה עדיף שהמבקש, שהיה כלוא זמן ממושך, יחזור באופן מדורג לחברה ולחיים הציבוריים, תוך פיקוח, עם כלים טיפוליים שיסייעו לו להתמודד עם בעיות וקשיים שעלולים להתעורר מעצם היציאה מהמסגרת הנוקשה של הכלא, ובאמצעות הצבת מסגרת יציבה של שגרה, מאשר שהמבקש ירצה את יתרת תקופת מאסרו וישוחרר ללא תנאים וללא מסגרת תומכת ומפקחת" (רע"ב 3450/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (12.8.2018)).

44. בעניינים הללו, לא נכון יהיה לטעת מסמרות ולקבוע כללים נוקשים. הסמכות ושיקול הדעת, בבחינת מסוכנותו של אסיר לציבור, נמסרו כאמור לוועדת השחרורים; לה המומחיות בדבר. הכרעות מעין אלה, מטבען, משתנות מעניין לעניין, כתלות בנסיבותיו הפרטניות של כל אסיר ואסיר, גילו, אישיותו, עברו הפלילי וחווה הדעת המקצועיות שהוגשו לגביו. יחד עם זאת, חשוב ליתן את הדעת על הממצאים המלמדים על חשיבותו הרבה של השחרור ההדרגתי לקהילה, על תמריצי האסיר לקחת חלק בהליך טיפולי, אשר עשוי להקדים את מועד שחרורו. בענייננו, לצד קביעתה של ועדת השחרורים, כי שחרורו של לפידות, בתנאים שהוצעו, אינו מסכן את שלום הציבור, היא הוסיפה ופירטה עוד שיקולים ואינטרסים נוספים התומכים בהחלטה על שחרורו. בכלל אותם שיקולים, מיצוי סל השיקום בבית הסוהר, וחזרה הדרגתית לקהילה.

45. לסיום חשוב להבהיר, כי חוק שחרור על-תנאי, כשמו, אינו עוסק בשחרור מוקדם, כי אם בשחרור מותנה. האסיר מותרת ועומד; היה וימעד, יוחזר לבית הסוהר

כלעומת שיצא ממנו. שערי הכלא לא משים מנגד עיניו, ותוככי בית הסוהר צרובים בתודעתו. לא זו בלבד, אלא שבעניין דנן כמו גם במקרים רבים אחרים, אין האסיר משתחרר לחופשי ומורשה לעשות כטוב בעיניו. הוא נתון למסגרת טיפולית נוקשה ומחייבת, הדורשת מאמץ רב והתמודדות נפשית מאתגרת. משחרורו המותנה עשוי האסיר להיכנות, החברה עשויה לצאת נשכרת. לא בנקל, נהפוך אפשרות זו לאות מתה.

46. נוכח כל האמור לעיל, לו תישמע דעתי, יתקבל ערעורו של לפידות, והוא ישוחרר על-פי התנאים שנקבעו בהחלטת ועדת השחרורים.

אחר הדברים האלה

47. אחר הדברים האלה, הובאו לעיוני חוות הדעת של חברי השופטים שטיין וקרא, אשר הותירוני בדעת מיעוט. אבקש להעיר הערות אחדות לגבי עמדתם:

(א) חברי השופט שטיין קובע, כי סעיף 12 לחוק, "מחייב את ועדת השחרורים, בדונה בשחרור מוקדם של עבריין מין, לשקול בכובד ראש – לצד ענייני הטיפול, השיקום והמסוכנות – את שיקולי ההלימה וההרתעה". עוד הוסיף חברי, כי העיקרון שנקבע בסעיף 12, "נועד ליצור מציאות של ריצוי עונש המאסר עד תומו – ללא פשרות וללא הנחות – אשר אמורה לעמוד לנגד עיניהם של עברייני מין פוטנציאליים ולהרתיעם". קביעותיו אלה, נסמכות על פרשנות תכליתית להוראות הדין, פרשנות המחירה ב'דלת האחורית' את שיקולי גזר-הדין, לשלב השחרור על-תנאי. דא עקא, לפרשנות זו אין עיגון בלשונו של החוק; אדרבה, הוראותיו סותרות אותה. המחוקק ביקש להבחין בין השלבים השונים ולתחום ביניהם – גזירת העונש לחוד ושחרור על-תנאי לחוד (ראו ע"פ 1732/10 פחימה נ' מדינת ישראל, חוות דעתה של השופטת ארבל (30.3.2011)). לאורכו ולרוחבו של חוק שחרור על-תנאי, גילה המחוקק את דעתו המפורשת כי השיקול אשר ינחה את ועדת השחרורים, יהיה שיקול המניעה – שלום הציבור, כשלצדו ישקלו גם שיקולי שיקום. כך, בהוראה המעוגנת בסעיף 3(ב) אשר צוין לעיל, כך גם בהוראת סעיף 9 לחוק: "בבואה להחליט אם ראוי אסיר לשחרור על-תנאי, תשקול הועדה את הסיכון הצפוי משחרורו של האסיר לשלום הציבור, לרבות למשפחתו, לנפגע העבירה ולביטחון המדינה, את סיכויי שיקומו של האסיר ואת התנהגותו בכלא". גם בהוראתו הספציפית של סעיף 12 לחוק, על סעיפי-המשנה שבו, לא מצאנו התייחסות לשיקולי הלימה, ולשיקולי הרתעה. שוב חזר המחוקק על הצורך בהבטחת שלום הציבור, ובכירור השאלה אם ראוי האסיר לשחרור.

אמנם, שיקולי הלימה ושיקולי הרתעה, באו לידי ביטוי בסעיף 10(א) לחוק, אלא שהודגש מפורשות, כי הללו ישקלו במקרים חריגים במיוחד:

”במקרים בעלי חומרה ובנסיבות מיוחדות שבהם סברה הועדה כי שחרורו של האסיר על-תנאי יפגע במידה חמורה באמון הציבור במערכת המשפט, אכיפת החוק ובהרתעת הרבים, משנוצר יחס בלתי סביר בין חומרת העבירה, נסיבותיה והעונש שנגזר על האסיר לבין תקופת המאסר שיישא האסיר בפועל אם ישוחרר, **רשאית הועדה** להביא בחשבון גם נתונים אלה בהחלטתה, נוסף על הנתונים המפורטים בסעיף 9; משקלם של הנתונים לפי סעיף קטן זה בהחלטת הועדה יפחת ככל שיגדל החלק מעונש המאסר שהאסיר כבר נשא” (ההדגשה הוספה – נ’ ס’).

נמצא אפוא כי אין בסיס לקבוע כי בעת שתבחן ועדת השחרורים את שאלת שחרורו של עברייני-מין ממאסר, יובאו בחשבון, תדיר, שיקולי הלימה ושיקולי הרתעה. הללו יבחנו כאמור במקרים ”בעלי חומרה ובנסיבות מיוחדות”. דומני, כי אף לגישתו של חברי השופט שטיין, עניינו של לפידות אינו נמנה על אותם מקרים חמורים, שכן לדבריו: ”לפידות כמעט מקיים את דרישות המהפך – אבל ‘כמעט’ איננו מספיק”.

(ב) משסבר חברי השופט שטיין, כי על ועדת השחרורים להתחשב בשיקולי הלימה ושיקולי הרתעה, הגיע למסקנה הבאה: ”עברייני מין צריכים לדעת כי המחוקק נעל בפניהם את שערי הרחמים וכי שערים אלה אינם נפתחים אלא במקרים חריגים ונדירים ביותר”; ולבסוף ציין, כי ”במציאות הקיימת, הליכה בשביל שבו אני מציע ללכת תמנע כמעט לחלוטין את שחרורם המוקדם של עברייני מין – תוצאה קשה, שאינה עולה בקנה אחד עם האמור בסעיפים 3(א) ו-12 לחוק שחרור על תנאי. דא עקא, המציאות הקיימת עתידה להשתנות, שכן אין זה מן הנמנע שבעתיד – אולי אפילו בעתיד הקרוב – תימצאנה שיטות טיפול ושיקום חדשות ויעילות”. אין בידי לקבל את דברי חברי אף בהקשר הזה. דבר החקיקה מתפרש בהתאם לתמונת המצב שהתייצבה לפני המחוקק, בעת שחוקקו. שיטת טיפול עתידית לא עמדה אז על הפרק. באותה עת, לפי פרשנותו של חברי, השופט שטיין, לא ניתן היה ליישם את סעיף 12(ב) לחוק, או כמעט שלא ניתן היה ליישמו. אם כך, הרי שהמחוקק השחית מילותיו לריק, בהתייחסו לאפשרות תיאורטית, עתידית, שאינה ריאלית למימוש כלל וכלל. קשה יהיה להלום את פרשנותו, לפיה הסעיף הריחו כ’הלכתא למשיחא’, הוראה שאינה בת-מימוש בעת חקיקתה, אך תהא ישימה לעתיד לבוא. דעתי כאמור – שונה. ועדת השחרורים נדרשת לבחון בכל מקרה ומקרה, בהתאם לשיקול הדעת שהוקנה לה, האם לא יגרם סיכון לציבור בשחרורו של האסיר, והאם הוא ראוי לשחרור. ככל שתשובתה תהיה בחיוב, לא תהא מניעה עקרונית להורות על שחרורו על-תנאי.

(ג) בהתייחס לדרישת 'המהפך' שדיבר בה חברי השופט שטיין, דומני שנתערבבו זה בזה מין בשאינו מינו. חברי טוען כאמור, כי על-פי סעיף 12 לחוק ישוחררו עברייני-מין רק במקרים חריגים ונדירים ביותר. כשפנה לבחון אימתי יתקיימו אותם מקרים, השיב: "מדובר בעברייני מין שעבר תהליך משמעותי של טיפול ושיקום ושחווה מהפך גלוי ומוכח באישיותו". בענייננו, קבע חברי כאמור כי לפידות לא השלים את המהפך במלואו, ועל כן אין לשחררו. דא עקא, שדבריו של חברי יפים בכל הנוגע לתחומי סעיף 12(א); לא כן בנוגע לסעיף 12(ב). כפי שציינתי לעיל, סעיף 12(ב) אינו מתמקד באישיותו של האסיר, גם לא במסוכנותו האישית, כי אם באפשרות לשלול מבחינה תוצאתית את הסיכון שייגרם לציבור כתוצאה משחרורו. ברי, כי מידת השיקום שעבר אסיר בבית הסוהר – חשובה, רלבנטית ואף הכרחית, כדי לבחון האם הוא ראוי לשחרור, אם לאו; גם יש בכך כדי להוות אינדיקציה לשאלת מסוכנותו. אולם, דרישת הסף של סעיף 12(ב) – איננה מהפך אישיותי, כי אם יצירת תשתית שתמנע את הסיכון לציבור.

(ד) כחברי השופט שטיין, סבור גם חברי השופט קרא, כי אין הצדקה לקבל את בקשתו של לפידות ולדון בה כבערעור. לשיטתו, סעיף 12(ב) אינו מאפשר לוועדה לדון בשחרור על-תנאי של אסיר שמסוכנותו אינה ברמה נמוכה. לדבריו "הצירוף מידה כלשהי של סיכון לציבור משמעו, בהקשר זה, מידה זעומה, נמוכה, מינימלית של סיכון", ולפיכך – רק במצבים שבהם מידת מסוכנותו של האסיר נמוכה, יתאפשר לדון בשחרורו. פרשנותו-זו של חברי השופט קרא, סוטה מן הפרשנות שהוצעה על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, וכאמור אינה מקובלת עלי, וגם לא על חברי השופט שטיין. אחזור ואדגיש: משנקבע כי מטרת החוק ומטרתו של הסעיף היא מניעת סיכון לציבור, במישור התוצאתי, הרי שאין טעם טוב להבחין בין סוגים שונים, או רמות שונות, של מסוכנות אישית. ככל שיימצאו הגבלות ותנאים אשר יש בהם כדי לאיין את הסיכון לציבור, או למצער, להביאו לרמה אפסית – תוכל הוועדה להחליט על שחרורו של האסיר.

אבקש להסתייג גם מן הפרשנות של חברי השופט קרא, שלפיה הביטוי 'כלשהי' מתפרש כ"מידה זעומה, נמוכה, מינימלית" כלשונו. דומני, בענייננו, כי הביטוי 'כלשהי', כשיתפרש על-פי הקשרו, כמפורט בהרחבה לעיל, איננו מכוון למידה זעומה בלבד. כך גם על-פי המילון: "בספרות העברית החדשה קיבל הכינוי 'משהו' ועימו גם 'כלשהו' משמעות רחבה יותר – כל דבר שהוא, ולא דווקא 'מעט' או 'מידה קטנה'" (רונית גדיש "מישהו, איזשהו ועוד – כינויים סתמיים בסיומת 'שהוא'" האקדמיה ללשון עברית

(ה) אשר להחלטת ועדת השחרורים, קובע חברי השופט שטיין, כי צדק בית המשפט לעניינים מנהליים כשביטל אותה, "שכן ועדת השחרורים לא בדקה אם הטעמים המיוחדים הנדרשים אכן התקיימו במקרה של לפידות; לא וידאה כי התנאים שבהם היא ראתה לשחרר את לפידות יהפכו ממסוכן ברמה בינונית לבלתי מסוכן, ותחת זאת הסתפקה בהשערה". דא עקא, גם לשיטתו של חברי, ההליך השיקומי שעבר לפידות היה משמעותי, ומדובר "באסיר למופת". כמו כן, קובע חברי, כי "כל גורמי הטיפול המוסמכים סבורים כי המשכו של תהליך הטיפול והשיקום מחוץ לכלא, אשר יכלול את שילובו של לפידות בקהילה, אמור להפחית את מסוכנותו באופן שהלה לא יסכן עוד את הציבור". האם בנסיבות הללו, ניתן לומר כי לא נמצאו בהחלטת הוועדה 'טעמים מיוחדים שיירשמו'? כלום נוכל לקבוע, כי החלטת הוועדה הריהי 'השערה בעלמא'? עסקינן כאמור, בהחלטת ועדה מקצועית מעין-שיפוטית, הנסמכת על המלצות מקצועיות של גורמים מוסמכים. מכוח איזו עילה מינהלית נוכל להתערב בהחלטתה? תהיתי גם על שום מה קבע חברי, כי לפידות 'כמעט' מקיים את דרישות המהפך, שעה שוועדת השחרורים קבעה, שתכנית המניעה המוצעת מאינת את מסוכנותו. קביעה מעין זו, עניין הוא לקרימינולוגים לענות בו, לאנשי מקצוע, לוועדה שהוסמכה לכך; לא לנו השופטים.

ש ו פ ט

השופט א' שטיין:

1. הנני מסכים עם חברי, השופט נ' סולברג, כי דין הבקשה אשר הונחה לפתחנו בגדרו של רע"ב 8018/19 להידחות. בעניין זה טעמיו הם טעמי. אוסיף, כי אסיר המרצה עונש מאסר בגין עבירת מין חמורה ממילא אינו ראוי להישקל כמועמד לשחרור מוקדם במסגרת החריג של "טעמים מיוחדים" לכלל בדבר אי-השחרור, אשר נקבע בסעיף 12(ב) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001 (להלן: חוק שחרור על תנאי או החוק), אלא אחרי שהוכיח – באותות ובמופתים – כי עשה את כל שלא ידו כדי לקיים את החובה לפצות את נפגעת העבירה, אשר הוטלה עליו בגזר הדין. שאלתי את באת-כוחו של המבקש ברע"ב 8018/19 הנ"ל אודות מאמציו לפצות את נפגעות עבירותיו כמתחייב על פי גזר הדין, ולא קיבלתי תשובה המניחה את הדעת. מטעם זה לבדו, אינני סבור כי עניינו של המבקש יכול לבוא בגדרם של "טעמים מיוחדים" לשחרור מוקדם, כמשמעם בסעיף 12(ב) לחוק שחרור על תנאי.

2. באשר לעניינו של המבקש ברע"ב 7723/19 (להלן: לפידות) – למרות שמדובר באסיר למופת, אשר עשה כברת דרך ארוכה לקראת שיקומו וחזרתו לקהילה ואף שילם

לנפגע העבירה את הפיצוי אותו חוייב לשלם בגזר הדין, כפי שתוקן בערכאת הערעור, לא אוכל לצרף את דעתי לדעתו של חברי, השופט סולברג. כפי שאסביר להלן, בקשת רשות הערעור שהגיש לפידות נסובה על עניינו הפרטיקולרי ואינה מעוררת שום שאלה משפטית כללית בעלת חשיבות ציבורית; ולפיכך, דינה להידחות בהתאם להלכה שנמצאת עמנו מזה שנים רבות (ראו: בר"ע 7/86 וייל נ' מדינת ישראל (26.6.1986) (להלן: הלכת וייל)). יתרה מכך: פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד, אשר ניתן בעת"א 69324-07-19 ואשר קיבל את עתירת היועץ המשפטי לממשלה נגד החלטתה של ועדת השחרורים, שהורתה לשחרר את לפידות שחרור מוקדם ממאסרו, הוא פסק דין נכון ואין כל עילה להתערב בו (להלן: פסק הדין קמא).

סעיף 12(ב) לחוק שחרור על תנאי – דרישותיו ומטרותיו

3. סעיף 3(ב) לחוק שחרור על תנאי מסמיך את ועדת השחרורים לשחרר על תנאי אסיר שנשא שני שלישים ממאסרו אם היא "שוכנעה כי הוא ראוי לשחרור וכי שחרורו אינו מסכן את שלום הציבור".

4. סעיף 12 לחוק מחריג מאוכלוסיית האסירים עליהם חל ההסדר הכללי בדבר שחרור מוקדם את אלו שמרצים את עונשם בשל עבירות מין. ביחס לעברייני מין נקבע כי הוועדה לא תשחררם "אלא לאחר שהוגשה לה חוות דעת מוסמכת שלפיה האסיר אינו מסוכן לציבור" אשר תציג את "הערכת מסוכנות כהגדרתה בחוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006" (סעיף-משנה (א)). באין חוות דעת המעידה על היעדר מסוכנות, או אם "הוגשה חוות דעת שקבעה כי האסיר מסוכן לציבור במידה כלשהי אך ניתן לשחררו בתנאי שיקבל טיפול או בתנאי אחר, כפי שהומלץ בה" – מוסמכת הוועדה לשחרר את האסיר על תנאי "אם סברה, מטעמים מיוחדים שיירשמו, כי ניתן לשחררו בלא שייגרם בכך סיכון לציבור ובכפוף לתנאי שחרור שתקבע, שיבטיחו העדר סיכון כאמור" (סעיף-משנה (ב)). הסדר זה מהווה חריג למסלול הכללי של שחרור מוקדם מן הכלל, ואותו יש ליישם בקפידה תוך עמידה מדוקדקת על כל תנאיו.

5. החרגה זו של עברייני מין באה להגן על הציבור לאחר שידענו כי עברייני מין נוטים לחזור על מעשיהם כדי לספק את מאווייהם המעוותים. כפי שהוסבר, בשעתו, על ידי השופט ת' אור (כתוארו אז),

"בחקיקתו של סעיף 12 ביקש המחוקק להתייחס לאופייה המיוחד של עבירת המין כעבירה בעלת תסמינים נפשיים, וכן להתייחס לייחודם של אסירים הלוקים בנפשם, באשר בשני המקרים קיים חשש לחזרה על העבירה בשל המרכיב הנפשי המיוחד של רצידיביזם הכרוך בעבירות

אלה. "ראו: רע"ב 10059/02 אטלאן נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(2) 603, 609 (2003).

6. להחרגה כאמור יש רציונל נוסף, חשוב לא פחות. לצד הניסיון להתמודד עם בעיית המועדות, שלילתו של שחרור מוקדם מעברייני מין נועדה להבטיח את הגשמתן של מטרות הענישה: הגמול וההרתעה. הגשמתן של מטרות אלו בהקשרן של עבירות מין היא בעלת חשיבות ציבורית עליונה. עבירות מין, על פי רוב, הן קלות לביצוע וקשות לגילוי. הן בגדר נגע הולך ומתפשט אשר הורס את חיי הקורבנות ללא תקנה. מציאות עגומה זו הולידה את הצורך החברתי להגביר את ההרתעה ביחס לעבירות מין וכן להבטיח שמבצעהן ירצו עונשי מאסר ממושכים, שכלל שניתן יהיו שקולים לחומרת העבירות ולפגיעתן בקורבנות. צורך זה מהווה שיקול מכריע, אשר בכפוף למקרים נדירים ויוצאים מן הכלל דוחה מניה וביה כל התחשבות בעבריינין מטעמי שיקום. על כך עמדתי בע"פ 3792/18 פלוני נ' מדינת ישראל (11.11.2018), פסקאות 19-20 (להלן: ע"פ 3792/18); ואלה היו הדברים שאמרתי שם:

"[...] בית משפט קמא הקל במידה הראויה את עונשו של המערער וכאן, לדעתי, צריך לעצור, חרף התחזית האופטימית לגבי שיקום המערער בתסקיר המשלים והעדכני ביחס למצבו אשר הונח בפנינו על ידי שירות המבחן. לכך יש שתי סיבות. הקלה נוספת בעונש המאסר שהושת על המערער תפגע בהרתעה כללית – שיקול חשוב שיש לקחתו בחשבון בגבולות העונש ההולם, כאמור בסעיף 140 לחוק העונשין. שיקול זה הוא חשוב, ולדידי אף מכריע, לנוכח העובדה שכבר ציינתי: סחיטת-מין מקטין באמצעות האינטרנט היא עבירה של חדרי-חדרים, נגישה, קלה לביצוע וקשה לגילוי. עובדת חיים מצערת זו מעצימה את תמריצייהם של עברייני מין לממש את מאווייהם מעוררי הסלידה ולספק את יצרייהם המעוותים על ידי פגיעה בקטינים, כפי שקרה במקרה שבפנינו. בנסיבות אלו, הדרך הטובה ביותר להקטין את התמריץ המעוות ועמו את הפיתוי לבצע עבירות מן הסוג שבו עסקינן היא להגדיל את עונש המאסר המוטל על העבריינין (ראו: Gary S. Becker, *Crime and Punishment: An Economic Approach*, 76 JOURNAL OF POLITICAL ECONOMY 169, 180 (1968); David S. Abrams, *Estimating the Deterrent Effect of Incarceration using Sentencing Enhancements*, 4(4) AMERICAN ECONOMIC JOURNAL: APPLIED ECONOMICS 32 (2012)). בהקשר זה חשוב להדגיש, כי [...] די בהרתעה חלקית כדי להצדיק את החמרת עונשו של עברייני מין. אם החמרה בעונש המאסר תגרום לעבריינין אחד בלבד לזנוח את תכניתו לפגוע מינית באישה, נערה או ילדה חסרת ישע – דיינו.

עיקרון ההלימה, אף הוא מעמיד מחסום בפני להקלה בעונשו של המערער מעבר לזו שכבר ניתנה לו על ידי בית משפט קמא. תיקון 113 לחוק העונשין, שנתן לעיקרון זה מעמד על, איננו מדבר על הלימה במובן הצר של ה-lex talionis. מדובר בתפיסה רחבה יותר של הלימה אשר רואה בענישת העבריין אקט שלטוני המכוון מחדש את שיווי המשקל המוסרי שהופר על ידו. מדובר בתיקון כוללני אשר חייב לשקם את ערכה של הנפגעת מן העבירה כאדם, לאחר שהעבריין שלל ערך זה ממנה, או הפחיתו, על ידי מעשה כפייה פוגעני. תיקון זה לא יעשה אם עונשו של העבריין לא יהיה שקול כנגד מה שעולל לקורבנו. ראו Jean Hampton, *The Retributive Idea*, in JEFFRIE G. MURPHY & JEAN HAMPTON, [...] FORGIVENESS AND MERCY 111, 131 (1988). עלינו לזכור, כי המערער לא ניצב לפנינו לבדו. למרות שלא ראינו את פניה של המתלוננת, שסבלה מידי פגיעות קשות בגוף ובנפש, פסק הדין שייצא מתחת לידינו צריך שידבר גם אליה. עלינו לומר למתלוננת, ללא כחל וסרק, כי זעקתה היא זעקתנו.

מנקודת ראות זו, סעיף 12 לחוק שחרור על תנאי מחייב את ועדת השחרורים, בדונה בשחרור מוקדם של עבריין מין, לשקול בכובד ראש – לצד ענייני הטיפול, השיקום והמסוכנות – את שיקולי ההלימה וההרתעה. כמו כן יש לזכור כי עיקרון ההחרגה אשר נקבע בסעיף 12 לחוק נועד ליצור מציאות של ריצוי עונש המאסר עד תומו – ללא פשרות וללא הנחות – אשר אמורה לעמוד לנגד עיניהם של עברייני מין פוטנציאליים ולהרתיעם. עברייני מין צריכים לדעת כי המחוקק נעל בפניהם את שערי הרחמים וכי שערים אלה אינם נפתחים אלא במקרים חריגים ונדירים ביותר.

7. מהם אותם מקרים חריגים ונדירים? כפי שמורה המחוקק, מקרים אלו כוללים את מקרהו של עבריין מין אשר ריצה שני שלישים מעונשו, או למעלה מכך, והשתקם באופן שלא נשקף ממנו שום סיכון לציבור, גם לא סיכון קל ביותר (כאמור בסעיף 12(א) לחוק שחרור על תנאי). מקרים אלה כוללים גם את מקרהו של עבריין מין שטרם השיל מעצמו את כל מסוכנותו בעודו בכלא, אך ניתן בכל זאת לשחררו בתנאים אשר יאפסו – ברמה הפרקטית, אם כי לא תיאורטית – את יתרת הסיכון לציבור הנשקפת ממנו (כאמור בסעיף 12(ב) לחוק). בכל אחד מסוגי המקרים הללו מדובר בעבריין מין שעבר תהליך משמעותי של טיפול ושיקום ושחווה מהפך גלוי ומוכח באישיותו, בדומה לעבריינים שלגביהם ראוי לשקול הטלת עונש שיקומי בגדרו של סעיף 40ד(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, אשר בדומה לסעיף 12(ב) לחוק שחרור מוקדם נוקט בלשון "נסיבות

מיוחדות ויוצאות דופן". ההלכה הנוהגת בענייניו של סעיף 40(ד)(ב) לחוק העונשין הינה ברורה וידועה:

"לא ניתן [...] להפעיל את הוראת סעיף 40(א) לחוק העונשין לטובת [הנאשם – א.ש.] באין "נסיבות מיוחדות ויוצאות דופן", כפי שמורה סעיף 40(ב) לחוק. בעניין זה, חשוב להדגיש כי "נסיבות מיוחדות ויוצאות דופן" אשר נדרשות כאן באות להוסיף על עצם קיומו של שיקום שעלה יפה וכי תוספת זו חייבת להיות מהותית ביותר – בכגון דא לא נוכל להסתפק בפחות ממהפך מוכח באישיותו, בתפיסותיו ובהלכותיו של העברין (ראו למשל: ע"פ 2125/18 דוד נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (18.12.2018); ע"פ 205/18 מדינת ישראל נ' אברהם, פסקה 12 (25.4.2018); ע"פ 8622/14 ג'רבי נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (16.7.2015); וכן את דבריו של השופט י' אלרון בפסקה 8 לפסק דינו בע"פ 6637/17 קרנדל נ' מדינת ישראל (18.4.2018) בדבר הצורך בהקפדה יתרה על קיומן של "נסיבות מיוחדות ויוצאות דופן" בהפעלתו של סעיף 40 לחוק).". ראו: ע"פ 5579/19 מדינת ישראל נ' מלחם, פסקה 8 (9.2.2020) (ההדגשה הוספה – א.ש.).

8. החלטות בעניינים אלו צריך שתושתתנה על נתוניו האינדיווידואליים של האסיר אשר כוללים את מכלול מאפייני אישיותו, הלכותיו ונסיבותיו: כל אסיר ומקרהו.

מן הכלל אל הפרט

עונשו ופרטי הרשעתו של לפידות

9. ביום 13.1.2013, השית בית המשפט המחוזי נצרת על לפידות, לצד עונשים נלווים, שמונה שנות מאסר בפועל שתחילתן ביום מעצרו, 2.1.2012 – זאת, בעקבות הרשעתו בעבירות מין חמורות ביותר, אשר כללו מעשה סדום בנסיבות מחמירות (מקרים רבים); מעשה סדום תוך גרימת חבלה והתעללות (מספר מקרים); מעשים מגונים בנסיבות אינוס (מקרים רבים); תקיפת קטין על ידי אחראי (מספר מקרים); תקיפה (מספר מקרים); ואיומים (מספר מקרים) (ראו: תפ"ח (מחוזי נצרת) 13412-01-12).

10. עבירות כאמור בוצעו בקטין אשר התגורר בפנימייה בה עבד לפידות כמדריך לילה.

כפי שמתואר בגזר הדין,

"בליל ה-23/2/11, הגיע הנאשם [לפידות – א.ש.] אל חדרו של הקטין בפנימייה, העיר אותו משנתו ולקח אותו

בכח אל חדרו. הנאשם אשר נעל את הדלת, הושיב את הקטין על המזרן, פשט את בגדיו והתיישב על המזרן תוך שהוא מנשק את הקטין בגופו ועל פיו. אגב מעשים אלה הסיר מהקטין את בגדיו בכח. לאחר מכן נישק וחיבק את הקטין, כופף את גופו בכח והחדיר את איבר מינו אל פי הטבעת של הקטין, תוך שהוא מסב לו כאב ואגב כך אף מכה אותו בגבו. הנאשם אחז בעורפו של הקטין, החדיר את איבר מינו אל פיו והורה לו לבלוע את זרעו. הקטין ניסה לסגור את פיו ולמנוע מהנאשם לעשות כן, אך הנאשם המשיך במעשיו אלו עד שהקטין חש תחושת חנק.

בהמשך שוב החדיר הנאשם את איבר מינו לפי הטבעת של הקטין. לאחר מכן לקח הנאשם את ידו של הקטין ושפשף באמצעותה את איברו ואז שב והחדיר את איבר מינו אל פי הטבעת של הקטין. משסיים לבצע את זממו, התלבש והניח לקטין ללבוש בגדיו. בכל אותה העת מירר הקטין בבכי, אך הנאשם לא הניח לו. הקטין אף ניסה לברוח מחדרו של הנאשם, אך זה מנע זאת ממנו ואף איים עליו כי במידה ויספר על שאירע הוא יכה אותו.

למחרת בבוקר נערכו בפנימייה חיפושים אחר הקטין שלא נמצא בחדרו. במהלך החיפושים איים הנאשם על הקטין, אשר היה בחדרו, לשתוק ולא לחשוף את עובדת היותו בחדרו של הנאשם. עוד הוא איים עליו, כי במידה ולא ישתוק, והוא הנאשם יפוטל בגללו, הוא יכהו. כך, הוא הורה לקטין להסתתר בארון הנעליים. בהמשך הוא הוציאו מחדרו והורה לו לומר כי הוא ישן בכיתה הלימוד.

בליל 21/2/11 או בסמוך לכך, הכניס הנאשם את הקטין אל חדרו בכוח, השכיבו על המיטה, הסיר את בגדיו, משך באיבר מינו והסב לו כאב רב. בהמשך הוא החדיר את איבר מינו אל פיו של הקטין עד אשר הגיע לסיפוק מיני בתוך פיו, כאשר הקטין חש עקב כך תחושת חנק.

במהלך חודש פברואר 2011 [...] הגיע הנאשם אל חדרו של הקטין בשעות הליל, העיר אותו, לקח אותו אל חדרו, הושיבו על מזרן ונעל את הדלת. הנאשם אשר התפשט, הפשיט אף את הקטין וביקשו כי ינשק אותו. משסירב הקטין לעשות כן, נשך הנאשם את איבר מינו של הקטין עד זוב דם. בשל הכאב העז מירר הקטין בבכי.

במהלך חודש פברואר 2011 [...] משך הנאשם את חולצתו של הקטין ושרט אותו בציפורניו.

באותו החודש [...] דקר הנאשם את כף ידו של הקטין באמצעות מחט.

במהלך החודשים נובמבר 2010 – פברואר 2011, במספר הזדמנויות שונות [...] לקח הנאשם את הקטין לחדרו שבפנימייה ולחדרו של אב הבית, שם הוא החדיר את איבר מינו בכח לפי הטבעת ולפיו של הקטין בניגוד לרצונו. במקרים מסוימים עת הקטין התנגד למעשיו, היכה בו הנאשם.

במהלך שנת 2010, במספר הזדמנויות שונות [...] נהג הנאשם לקחת את הקטין לחדרו או למקומות אחרים בשטח הפנימייה, נגע בגופו של הקטין וניסה להחדיר ידיו מתחת לבגדי הקטין.

במהלך כל המועדים [...] נתן הנאשם כסף לקטין במטרה לשדלו לבוא עימו. הנאשם נהג לאיים על הקטין לבל יחשוף את מעשיו וכי במידה ואלה יחשפו והוא יפוט, הוא יחזור להכותו ללא כל בעיה, שכן יש בידיו את מפתחות כל חדרי הפנימייה.

11. ביום 30.6.2014, קיבל בית משפט זה, בהחלטת פה-אחד, את ערעור המדינה על קולת העונש הנ"ל, בקבעו כי "נוכח מימדי החומרה שבמסכת העבריינית מושא הערעור, צודקת המערערת בטענתה כי העונש שהושת על המשיב אינו מקיים את עקרון ההלימה ואת תכליות הענישה שבמניעה והרתעה. גם מסוכנותו של המשיב תומכת בהחמרת עונשו על מנת להרחיקו מהציבור לתקופה ממושכת יותר. כיוון שערכאת הערעור אינה נוהגת למצות את מלוא חומרת הדין עם נאשם הייתי מציע לחברותיי להחמיר בעונשו של המשיב ולהעמידו על עשר שנות מאסר [...]" (ראו: ע"פ 1460/13 מדינת ישראל נ' לפידות (30.6.2014) (ההדגשה הוספה – א.ש.)) (להלן: ערעור לפידות).

12. הווה אומר: עונש המאסר שהושת על לפידות היה עונש מקל בהשוואה לעבירות שהלה ביצע; וזאת יש לזכור ולקחת בחשבון.

שיקומו של לפידות בכלא

13. בהיותו בכלא, עבר לפידות תהליך שיקום מרשים לכל הדעות. תהליך זה מתואר בפסק דינו של חברי, השופט סולברג, ועל כן לא אחזור על פרטיו. אציין רק כי רמת המסוכנות הנשקפת כעת מלפידות כעבריין מין הינה בינונית. הרשות לשיקום האסיר בנתה עבור לפידות תכנית הכוללת מגורים בבית הוריו וטיפול במסגרתו של מרכז "מעגלים" למשך שלוש שנים. תכנית זו – כך סבורים המומחים, שדעתם לא נסתרה – אמורה להקטין במידה ניכרת את המסוכנות הנשקפת לציבור מלפידות.

14. זאת ועוד: לפידות מיצה את כל דרכי הטיפול והשיקום האפשריות בין כותלי הכלא. הטיפול והשיקום שהוא עבר לא יכלו אמנם להוריד את מסוכנותו אל מתחת לרמה הבינונית; אולם, כל גורמי הטיפול המוסמכים סבורים כי המשכו של תהליך הטיפול והשיקום מחוץ לכלא, אשר יכלול את שילובו של לפידות בקהילה, אמור להפחית את מסוכנותו באופן שהלה לא יסכן עוד את הציבור.

החלטת ועדת השחרורים

15. על בסיס נתונים אלה, החליטה ועדת השחרורים להורות על שחרורו המוקדם של לפידות בהתאם לתכנית אשר נבנתה עבורו, תוך שהיא מוסיפה לתנאי שחרורו תנאי נוסף בדמותו של פיקוח אלקטרוני למשך שנה. מאוחר יותר, המירה הוועדה תנאי נוסף זה, לבקשת לפידות, בהפקדה כספית על סך של 25,000 ₪.

16. החלטתה של ועדת השחרורים התבססה על חוות הדעת החיוביות בעניין שיקומו של לפידות והתנהגותו כאסיר בכלא; על תכנית השיקום שנבנתה עבורו, אשר אמורה להבטיח כי שחרורו המוקדם באמצעות גורם מטפל ומפקח יגן במידה מספקת על שלום הציבור; וכן על הצורך בניהול סיכונים כחלק משחרורו המוקדם של אסיר, בהתאם לפסיקתו של בית משפט זה ברע"ב 3450/18 פלוני נ' מדינת ישראל (12.8.2018) (להלן: עניין פלוני).

פסק הדין קמא

17. פסק הדין קמא ביטל את החלטתה של ועדת השחרורים בעקבות ערעורו של היועץ המשפטי לממשלה.

18. בית משפט קמא סבר כי החלטת הוועדה איננה מקיימת את הדרישה ל"טעמים מיוחדים" כתנאי הכרחי לשחרורו המוקדם של עבריין מין, שמסוכנותו לא הוסרה כליל, במסגרתו של סעיף 12(ב) לחוק שחרור על תנאי. כמו כן סבר בית משפט קמא כי "הוראות החוק בעניין זה ברורות וחד משמעיות, ולפיהן על האסיר להוכיח כי אינו מסוכן לציבור, זאת ותו לא; בוודאי שאין לערוך ניסויים בתקווה שהסיכונים הקיימים יופחתו לאחר שחרור. ניהול סיכונים כמו נטילת סיכונים, חוטאים לציבור שעליו יש להגן".

עמדתו של חברי, השופט סולברג

19. חברי, השופט סולברג, סבור כי מקרהו של לפידות ראוי לדיון בערעור ב"גלגול שלישי" מאחר שהוא מעורר שתי שאלות משפטיות עקרוניות בנוגע לפרשנותו של סעיף

12(ב) לחוק שחרור על תנאי. לשיטת חברי, אחת משאלות אלה היא האם סעיף זה אכן מונע שחרור מוקדם מעבריינין מין שטרם השיל מעצמו את מלוא מסוכנותו; ואילו השאלה השנייה היא, כלשונו, "האם המלצות לשחרור מאת גורמי המקצוע המוסמכים אינן יכולות לעלות כדי 'טעמים מיוחדים שיירשמו'".

20. לגוף העניין, חברי סבור כי בית משפט קמא שגה בהשיבו לשתי השאלות הללו בחיוב וכן בהחליטו להעדיף את שיקול דעתו שלו על פני שיקול דעתה המקצועי של הוועדה ועל פני דעות המומחים שהוועדה ביססה עליהן את החלטתה להעניק לפידות שחרור מוקדם.

21. לדידו של חברי, המענה לכל אחת מהשאלות העקרוניות שהוגדרו על ידו הוא שלילי – שכן אחרת אף אסיר שמרצה את עונשו בגין עבירת מין לא יזכה לשחרור מוקדם, תוצאה העומדת בניגוד לאמור בסעיפים 3(א)(2) ו-12 לחוק שחרור על תנאי.

22. מטעמים אלו, סבור חברי כי עלינו לדון בבקשתו של לפידות כבערעור, לקבל את הערעור, לבטל את פסק הדין קמא, ולהורות כי לפידות ישוחרר מן הכלל שחרור מוקדם בהתאם להחלטתה של ועדת השחרורים.

עמדתו בעניינו של לפידות

23. כפי שכבר ציינתי, דעתי היא שונה מזו של חברי, השופט סולברג. סבורני כי בקשתו של לפידות אינה ראויה לבוא בשעריו של ערעור ב"גלגול שלישי" וכי הלה ממילא אינו ראוי לשחרור מוקדם; ואפרט.

24. ראשית, הנני סבור כי בקשתו של לפידות איננה מעוררת שום שאלה משפטית עקרונית אשר ראוי לדון בה בערעור ב"גלגול שלישי".

25. באשר לשאלה הראשונה שעורר חברי, השופט סולברג – הוראות החוק שבהן עסקינן הינן ברורות ומדברות בעד עצמן. הן אינן זקוקות לפרשנות, ולפיכך אין מקום לדון בהן במסגרתו של ערעור ב"גלגול שלישי". כפי שכבר הסברתי, הוראות אלה מסמיכות את ועדת השחרורים להורות על שחרורו המוקדם של עבריינין מין אם הלה היה לבלתי-מסוכן או אם מסוכנותו פחתה והגיעה לרמה מינימלית שניתן לאיינה, או להפכה לזניחה, על ידי הטלת תנאי שחרור הדוקים אשר יגנו על הציבור. חברי צודק אפוא בנתנו תשובה שלילית לשאלה הראשונה שהציג: סעיף 12(ב) לחוק שחרור מוקדם – כפי שהוא עצמו אומר במילים מפורשות – איננו בא לחסום את שחרורו המוקדם של עבריינין מין

שטרם השיל מעצמו את מלוא מסוכנותו. כפי שהסעיף אומר ב"רחל בתך הקטנה", עבריינין כזה יוכל לזכות לשחרור מוקדם אם מסוכנותו פחתה במידה שניתן להפכה לזניחה – הווה אומר: לאינה, ברמה המעשית – על ידי הטלת תנאי שחרור הדוקים אשר יגנו על הציבור מפניו. על הכללים האלה אין עוררין, ובית משפט קמא ממילא לא סתרם בפסיקתו. חברי, השופט סולברג, איננו שותף לדברים שאמרתי זה עתה: לדידו, מפסק הדין קמא משתמע שכל מידה של מסוכנות שוללת מעבריינין מין שחרור מוקדם. הנני רואה את פסק הדין קמא באור שונה, אולם גם אילו ראיתי בו את אשר מטריד את חברי, לא הייתי מוצא בכך עילה למתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי". כפי שקבעתי לא מכבר, "בהכרעה רוחבית שרק משתמעת מפסק הדין מושא הבקשה לא סגי. הנשיא מ' שמגר לימדנו כי הלכה אשר לא נפסקה במילים מפורשות וחשיבותה עולה רק בין השיטין איננה ראויה לדיון נוסף (ראו ד"נ 5/87 קיסר נ' מדינת ישראל (6.3.1987); וכך הוא, לדעתי, גם כאשר מדובר בהכרעה משפטית שחשיבותה הכללית רק משתמעת מפסק הדין שלגביו מבוקשת רשות לערער לפנינו ב"גלגול שלישי". (ראו: רע"א 4814/20 מגדל טופ נדל"ן בע"מ נ' סלומון (12.8.2020)).

26. באשר לשאלה השנייה – ברי הוא, כי את התקיימותם של "טעמים מיוחדים" ניתן להוכיח באמצעות כל ראיה אמינה ומשכנעת, לרבות חוות דעת מאת גורמי מקצוע שונים. דומני כי איש אינו חולק על כך, וגם בית משפט קמא לא אמר בפסק דינו דברים הפוכים. לזאת אוסיף את מה שנראה לי כמובן מאליו: התקיימותם של "טעמים מיוחדים" היא עניין פרטיקולרי אשר משתנה ממקרה למקרה ומאסיר לאסיר. עניין ה"טעמים המיוחדים" איננו ראוי אפוא לעמוד לדיון בערעור ב"גלגול שלישי" במסגרת הכללים הנקוטים בידינו (ראו שוב: הלכת וייל).

27. לצד זאת, ברצוני לשוב ולהדגיש את דרישת המהפך: כפי שכבר ציינתי, בכל אחד מהמקרים המנויים בסעיף 12 לחוק שחרור על תנאי, שבהם מתאפשר שחרור מוקדם של אסיר המרצה את עונשו בגין עבירת מין, מדובר בעבריינין שעבר תהליך משמעותי של טיפול ושיקום ושחוזה מהפך גלוי ומוכח באישיותו ובהלכותיו. לפי הנתונים שבידינו, לפידות כמעט מקיים את דרישת המהפך – אבל "כמעט" איננו מספיק.

28. באשר לגוף הדברים, בית משפט קמא לא ניסה לפרש בפסק דינו את סעיף 12(ב) לחוק שחרור על תנאי, וממילא לא קבע בעניינו של סעיף זה שום קביעה גורפת. פסק הדין קמא גם אינו מכיל שום קביעה גורפת בעניין ה"טעמים המיוחדים". בית משפט קמא ביטל את החלטתה של ועדת השחרורים בסברו כי האמור בסעיף 12(ב) לחוק איננו מאפשר שום "ניהול סיכונים", להבדיל משחרור מוקדם בתנאים אשר מאיינים, ברמה המעשית, את המסוכנות הנשקפת מן האסיר, ולאחר שנוכח לדעת כי ועדת השחרורים לא

הקפידה בהחלטתה על הדרישה ל"טעמים מיוחדים" – שלפי האמור בסעיף צריכים להתקיים בכל מקרה של שחרור מוקדם. הוזה אומר: בית משפט קמא ביטל את החלטתה של ועדת השחרורים מטעמים משפטיים מובהקים וכלל לא התערב בשיקוליה המקצועיים.

29. לטעמי, בית משפט קמא גם צדק בהחלטתו, שכן ועדת השחרורים לא בדקה אם הטעמים המיוחדים הנדרשים אכן התקיימו במקרהו של לפידות; לא וידאה כי התנאים שבהם היא ראתה לשחרר את לפידות יהפכוהו ממסוכן ברמה בינונית לבלתי מסוכן, ותחת זאת הסתפקה בהשערה; וכן אימצה לעצמה את הגישה של "ניהול סיכונים" בדרך של ניסוי וטעיה – דבר שסעיף 12(ב) לחוק לא מאפשרו.

30. סבורני, כי בהחלטתה של ועדת השחרורים נפלו פגמים נוספים. ראשית, הסתמכות הוועדה על פסק דינו בעניין פלוני לא היתה במקומה: פסק דין זה נסוב על עניינו של אסיר שריצה את עונשו בגין ניסיון לרצח – עבירה שאיננה מוחרגת משחרור מוקדם ברמה של עיקרון – להבדיל מעבירותיו של לפידות אשר באות בגדרה של החרגה, כאמור בסעיף 12 לחוק שחרור על תנאי. שנית, הוועדה כלל לא התייחסה לכך שלפידות זכה לעונש מקל ושבת משפט זה ציין בעניינו במפורש כי שמונה שנות מאסר בכלא אינן שקולות לחומרת מעשיו (ראו ערעור לפידות בפסקה 24). שלישית, וכפועל יוצא מחוסר התייחסות כאמור, הוועדה כלל לא שקלה את האפשרות ששחרורו המוקדם של לפידות יסכל את עיקרון ההלימה ויפגע בהרתעה ובשיקום ערכו של קורבן העבירה. כפי שצויין על ידי חברי, השופט סולברג, ועדת השחרורים אמורה אמנם למקד את החלטתה בענייני שיקום האסיר ושלוש הציבור, אך עניינים אלו אינם חזות הכל. דומני שלא ניתן לחלוק על כך שוועדת השחרורים חייבת לתת את דעתה על מכלול השיקולים הרלבנטיים: כך קובע הכלל הבסיסי של המשפט המינהלי (ראו: דפנה ברק-ארז משפט מינהלי ב 619 (2010)).

31. מכל הטעמים הללו, הנני סבור כי בפסק הדין קמא לא נפל שום פגם וכי החלטתה של ועדת השחרורים, מאידך, אינה יכולה לעמוד.

32. חברי, השופט סולברג, מעלה לדיון נקודה חשובה. במציאות הקיימת, הליכה בשביל שבו אני מציע ללכת תמנע כמעט לחלוטין את שחרורם המוקדם של עברייני מין – תוצאה קשה, שאינה עולה בקנה אחד עם האמור בסעיפים 3(א)(2) ו-12 לחוק שחרור על תנאי. דא עקא, המציאות הקיימת עתידה להשתנות, שכן אין זה מן הנמנע שבעתיד – אולי אפילו בעתיד הקרוב – תימצאנה שיטות טיפול ושיקום חדשות ויעילות שבאמצעותן ניתן יהיה לאיין את מסוכנותם של עברייני מין בעודם בכלא. עד אשר

תימצאנה שיטות כאמור, דומני כי טוב נעשה אם נלך לפי העיקרון "ברי ושמא, ברי עדיף" אשר הנחה את המחוקק, בבואו לקבוע את אשר קבע בסעיף 12(ב) לחוק, ואת בית משפט קמא בפסיקתו.

33. העיקרון "ברי ושמא, ברי עדיף" נותן מענה גם להפניית חברי לספרות הקרימינולוגית אשר מבקרת את המציאות של מאסרים ממושכים כחוסמת את שיקומו של העבריין מבלי להביא, לשיטתה, תועלת משמעותית לחברה. ספרות זו, כבודה במקומה מונח; ודי אם אציין כי מולה עומדים מחקרים אחרים המאששים את הטענה כי ענישה מחמירה מעצימה את הרתעת העבריינים, וכי במאזן העלות-מול-תועלת ענישה כאמור תהא מוצדקת גם כאשר היא גורמת "לעבריין אחד בלבד לזנוח את תכניתו לפגוע מינית באישה, נערה או ילדה חסרת ישע" (ראו: ע"פ 3792/18). כך או אחרת: המחוקק אמר את דברו בסעיף 12(ב) לחוק שחרור על תנאי, ואת דברו זה חובה עלינו לקיים כמות שהוא, ללא תיקונים וללא שינויים.

34. לבסוף, אתייחס בקצרה לטענתו של לפידות כי הינו זכאי לשחרור מוקדם במסגרת המתווה הטיפולי אשר קיבל תוקף של פסק דין ברע"ב 4008/15 מדינת ישראל נ' ברברמן (4.4.2017) (להלן: מתווה ברברמן). מתווה ברברמן פותח בפני אסירים הכלואים בגין עבירות מין את האפשרות לקבל מבעוד מועד טיפול ייעודי במאסר אשר יאפשר להם לפתוח בהליך של שחרור מוקדם לאחר ריצוי של שני שלישים ממאסרם. מתווה זה איננו מבטיח לאיש שחרור מוקדם ואינו בא להגמיש את התנאים הקשיחים שנקבעו לכך בסעיף 12 לחוק שחרור על תנאי. אסירים שיקימו את דרישות הסעיף לשחרור מוקדם, ושימצאו מתאימים לכך על ידי ועדת השחרורים, יזכו לשחרור מוקדם. אסירים שלא יקיימו דרישות אלו ימשיכו לרצות את עונשם בכלא. לפידות עשה כברת דרך לקראת שיקומו, אך הוא עדיין אינו מקיים את הדרישות האמורות: מסוכנותו לא הוסרה ממנו במלואה ואין באמתחתו "טעמים מיוחדים" לשחרור בעת הזאת.

35. בהקשרו של מתווה ברברמן וללא קשר אליו, נטען מטעמו של לפידות כי השארת פסק הדין קמא על כנו תבטל את תמריץ האסיר ליטול חלק בתכניות של טיפול ושיקום. טענה זו מניחה שרק "הפרס הגדול" בדמותו של שחרור מוקדם מן הכלא יעשה את העבודה הדרושה: באין פרס כאמור, אסירים המרצים עונשי מאסר בגין עבירות מין ימאנו מלהשתתף בתכניות של טיפול ושיקום המוצעות להם. הנחה זו תלויה על בלימה. ראשית, תכניות של טיפול ושיקום מיטיבות, בראש ובראשונה, עם האסיר עצמו, באשר הן מאפשרות לו להשתלב בחברה בתום ריצוי העונש. שנית, השתתפותו המוצלחת של אסיר בתכניות כאמור יכולה לשמש שיקול למתן הטבות כדוגמת חופשה, שלא מעט אסירים – אם לא כולם – מגלים בהן עניין.

36. הנני מציע אפוא כי נדחה גם את הבקשה שהונחה לפתחנו בגדרו של רע"ב 7723/19.

ש ו פ ט

השופט ג' קרא:

1. אף אני, כחבריי השופטים נ' סולברג ו- א' שטיין, סבור כי דין רע"ב 8018/19 להידחות. ואף מקובלת עלי הערתו של חברי השופט א' שטיין באשר למשמעות הפרת חובת המבקש לעמוד בפיצוי המתלוננת, שהוטל עליו בגזר הדין.

2. באשר למחלוקת שנתגלעה בין חבריי ביחס לרע"ב 7723/19 – דעתי כדעת השופט שטיין. עניינו של המבקש אינו מעלה שאלה המצריכה מתן רשות ערעור באשר פסק דינו של בית המשפט המחוזי אינו מעורר שאלה כללית בעלת השלכה רוחבית, אלא נעוץ בנסיבותיו של המבקש. אל מול מידת הסיכון שנשקף מן המבקש, על פי חוות דעת מב"ן, בחן בית המשפט את הנימוקים שעמדו בבסיס ההמלצה לשחרורו על-תנאי לצורך המשך טיפול מחוץ לכותלי בית הסוהר.

יחד עם זאת, מצאתי להעיר בקצרה מספר הערות.

3. ככלל, שחרור על-תנאי של אסיר שנדון למאסר בשל ביצוע עבירות מין, יתאפשר רק כאשר על פי הערכת הגורם המוסמך, רמת הסיכון הכרוכה בכך היא אפסית, היינו בהעדר כל סיכון. הדבר עולה מלשונו החד משמעית של סעיף 12(א) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001 (להלן: החוק), המתנה את החלטת ועדת השחרורים בעניין זה בקיומה של חוות דעת כי "האסיר אינו מסוכן לציבור". זהו כלל הבסיס.

גם החריג שבסעיף 12(ב) לחוק אינו מאפשר לחרוג ממשטר זה של העדר סיכון לציבור, שכן על פי תנאיו, החריג לכלל שבסעיף 12(א) לחוק הוגבל למצבים שבהם סברה ועדת השחרורים "מטעמים מיוחדים שיירשמו", כי ניתן לשחרר את האסיר בתנאי שחרור שיבטיחו "העדר סיכון". היינו, ניתן להחיל את החריג לכלל רק מקום בו יובטח קיומו של תנאי העדר סיכון. בהתאם לכך, גם פתח שער הכניסה לגדרו של החריג מצומצם, ובו יבוא רק מי שלא הוגשה בעניינו חוות דעת שקבעה כי שחרורו לא ייצור כל סיכון לציבור, או שהוגשה חוות דעת ולפיה "האסיר מסוכן לציבור במידה כלשהי

אך ניתן לשחררו בתנאי שיקבל טיפול או בתנאי אחר, כפי שהומלץ בה" (ההדגשה הוספה – ג'.ק). הצירוף "מידה כלשהי" של סיכון לציבור משמעו, בהקשר זה, מידה זעומה, נמוכה, מינימלית של סיכון. הדבר עולה מתכליתו של הסעיף – הבטחת העדר סיכון לציבור – ומשורת ההיגיון, שכן קשה להניח כי המחוקק ביקש לפתוח שער לחריגים באופן שיבלע את הכלל ויסכלו. ובמילים אחרות: החריג שבסעיף 12(ב) לחוק לא נועד להפוך כלל של העדר סיכון למשטר של "ניהול סיכונים". פרשנות זו עולה בקנה אחד עם הוראת סעיף 3(ב) לחוק ולפיה ועדת השחרורים לא תשחרר אסיר, אלא אם שוכנעה כי הוא ראוי לשחרור וכי שחרורו לא יסכן את שלום הציבור.

למעשה, קריאה מצרפית של הוראות סעיפים 12(א) ו-12(ב) לחוק, מובילה למסקנה כי המחוקק ביקש ליצור מדרג של הסיכון הנשקף מאסיר לשלום הציבור. סעיף קטן (א) הינו בבחינת תחתית המדרג – שחרור אסיר הנושא עונש בעבירת מין, שלא נשקפת ממנו כל מסוכנות – אפס מסוכנות. כשהמדרגה הבאה הינה – אסיר הנשקפת ממנו מסוכנות "במידה כלשהי" – קרי מסוכנות נמוכה, מינימלית.

4. לטעמי, גם אין בהוראות סעיף 3(א) לחוק כדי לסתור את הקביעה כי סעיף 12(ב) לחוק חל רק על מי שמידת מסוכנותו עולה, על פי הערכת הגורם המוסמך, על מסוכנות נמוכה. סעיף קטן (א) הוסף בהוראת שעה בשנת 2018 (חוק שחרור על-תנאי ממאסר (תיקון מס' 17 – הוראת שעה), התשע"ח-2018, ס"ח התשע"ח 2742). וזאת, על רקע הצורך בייעול מנגנון הדיון בבקשות לשחרור על-תנאי של אסירים שתקופת מאסרם קצרה, וכן על מנת לעמוד בהוראות בית משפט זה בבג"ץ 1892/14 האגודה לזכויות האזרח נ' השר לבטחון פנים (13.6.2017) ביחס לשטח המחיה שיש להקצות לכל אסיר ועצור. עיון בנוסח סעיף 3 טרם תיקונו בהוראת השעה ובדברי ההסבר להצעת החוק (הצעת חוק שחרור על-תנאי ממאסר (תיקון מס' 18) (היחידה לשחרור ממאסרים קצרים), התשע"ח-2018, הצעות חוק הממשלה-1230, 938), מעלה כי השינוי בנוסחו בהוראת השעה לא נועד לשנות מסמכותה של ועדת השחרורים. השינוי נועד אך להגדיר מחדש את אוכלוסיית היעד, כך שעל בקשות לשחרור על-תנאי ממאסרים לתקופה של שלושה חודשים עד שנה, תופקד היחידה לשחרור ממאסרים קצרים באופן שיאפשר טיפול מהיר בבקשות. התיקון לחוק הותיר תחת סמכות ועדת השחרורים, בין היתר, את אוכלוסיית האסירים שבעניינם נדרשות חוות דעת מקצועיות לשם דיון בבקשה לשחרור על-תנאי לפי סעיפים 11 ו-12 לחוק, תוך שהודגש כי "מוצע להותיר על כנו את אמות המידה להפעלת הסמכות לשחרור על-תנאי של אסיר בידי ועדת השחרורים (ראו סעיף 3 סיפה לחוק) (הכוונה לסעיף 3 בנוסח טרם התיקון – ג'.ק), ובהתאם הוועדה לא תשחרר

אסיר אלא אם כן שוכנעה כי הוא ראוי לשחרור וכי שחרורו אינו מסכן את שלום הציבור".

מה גם, שסעיף 12 לחוק שכותרתו "שחרור אסיר הנושא עונש מאסר בשל עבירת מין או הלוקה בנפשו", הינו בבחינת הוראת חוק מיוחדת שהחריגה את עניינו של אסיר הנושא עונש בגין עבירת מין או החולה במחלת נפש או הסובל מהפרעה נפשית. דומני כי דברים אלה אף מתיישבים עם דברי חברי השופט א' שטיין בפסקה 25 לחוות דעתו, כי "הוראות אלה מסמיכות את ועדת השחרורים להורות על שחרורו המוקדם של עבריין מין אם הלה היה לבלתי-מסוכן או אם מסוכנותו פחתה והגיעה לרמה מינימלית שניתן לאיינה, או להפכה לזניחה, על ידי הטלת תנאי שחרור הדוקים אשר יגנו על הציבור".

5. הערה נוספת, נוגעת להשלכת רע"ב 4008/15 מדינת ישראל נ' ברברמן (4.4.2017) (להלן: עניין ברברמן). באותו עניין נתן בית משפט זה תוקף של פסק דין להחלטות הצוות המקצועי. בין היתר, בהחלטות הצוות צוין הצורך בקבוצות שימור הטיפול, עבור אסירים שלאחר תום הטיפול הייעודי שעברו בין כותלי בית הסוהר, ולא שוחררו בשחרור על-תנאי. מכאן, שההכרה בכך שנדרשת מסגרת טיפולית לאסירים שמידת מסוכנותם גבוהה במידה המונעת שחרור על-תנאי, עמדה גם היא בבסיס עניין ברברמן, ואין לראות באמור משום שינוי במשטר אפס הסיכון, שהנהיג החוק ביחס לשחרור מוקדם.

ש ו פ ט

אשר על כן, הוחלט פה אחד לדחות את בקשת פלוני ברע"ב 8018/19. אשר לבקשת לפידות ברע"ב 7723/19, הוחלט ברוב דעות השופטים א' שטיין וג' קרא לדחות את בקשתו לרשות ערעור; זאת כנגד דעתו החולקת של השופט נ' סולברג, שראה לנכון לדון בבקשה ככערעור, לקבל את הערעור, ולהורות על שחרורו של לפידות מבית הסוהר בתנאים שנקבעו בהחלטת ועדת השחרורים.

ניתן היום, י"ז בכסלו התשפ"א (3.12.2020).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

